

KERKBEHEER

In deze uitgave o.a.:

- Nieuws uit de provinciale afdelingen Friesland, Gelderland en Zuid-Holland
- Trends in geven aan de kerk
- Betrokkenheid kerkenraad en predikant bij plaatselijke geldwerving
- Kwaliteitsbeheer van begraafplaatsen

VERENIGING VOOR

KERKRENTMEESTERLIJK

BEHEER IN DE PKN

van hoogevest architecten

restauratie

nieuwbouw

herbestemming

herinrichting

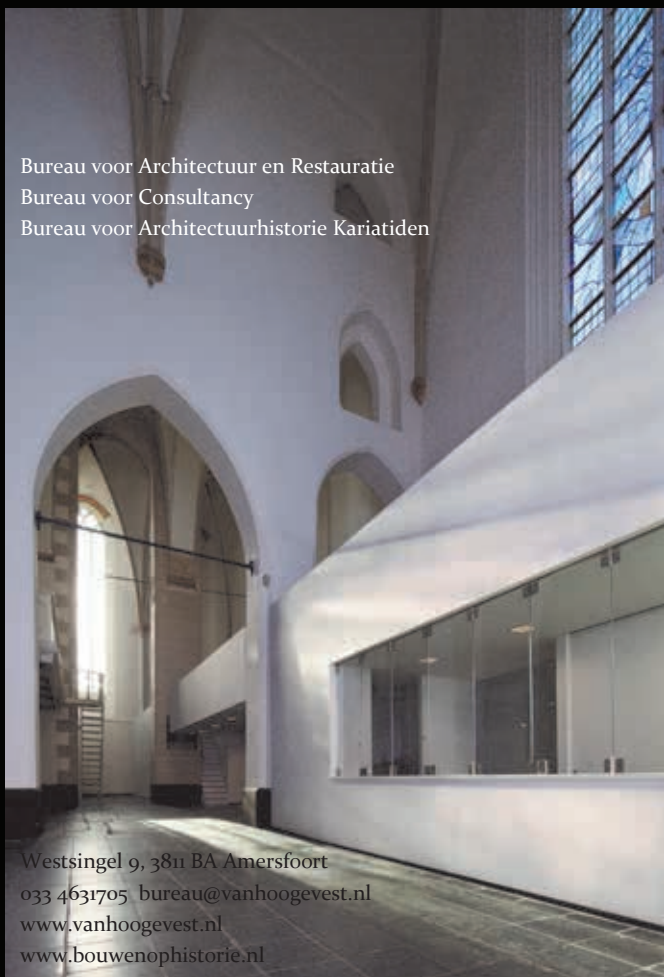
onderhoud

historisch onderzoek

bouwadvies

Bureau voor Architectuur en Restauratie
Bureau voor Consultancy
Bureau voor Architectuurhistorie Kariatiden

Westsingel 9, 3811 BA Amersfoort
033 4631705 bureau@vanhoogevest.nl
www.vanhoogevest.nl
www.bouwenophistorie.nl

Bouwen tussen heden en verleden

Voorstraat 7 Postbus 3 4233 ZG Ameide Telefoon (0183) 60 66 00 Fax (0183) 60 26 67

Koninklijke Woudenberg is in het bezit van het certificaat Erkend Restauratie Bouwbedrijf

Westkapelle, Protestantse Gemeente

Een **goede verstaanbaarheid** in de kerk is niet altijd eenvoudig te realiseren. Door een veelheid aan akoestische factoren is het nodig een professionele en ervaren partner in te schakelen.

Schaapsound is dé leverancier op het gebied van kerkgeluids-installaties, projectie en videoapparatuur en moderne oplossingen voor de kerktelefoon.

Niet alleen door jarenlange ervaring in honderden kerken, maar ook door ons specialisme in het zelf ontwikkelen van hoogwaardige, innovatieve producten. **Zo kunnen we optimaal inspelen op uw specifieke situatie.**

schaapsound

Kaartenmakerstraat 18
2984 CB **Ridderkerk**
0180-41 46 00

Baileystraat 2a,
8013 RV **Zwolle**
038-785 19 77

Mussenberg 7
6049 GZ **Roermond**
0475-33 69 44

www.schaapsound.nl
info@schaapsound.nl

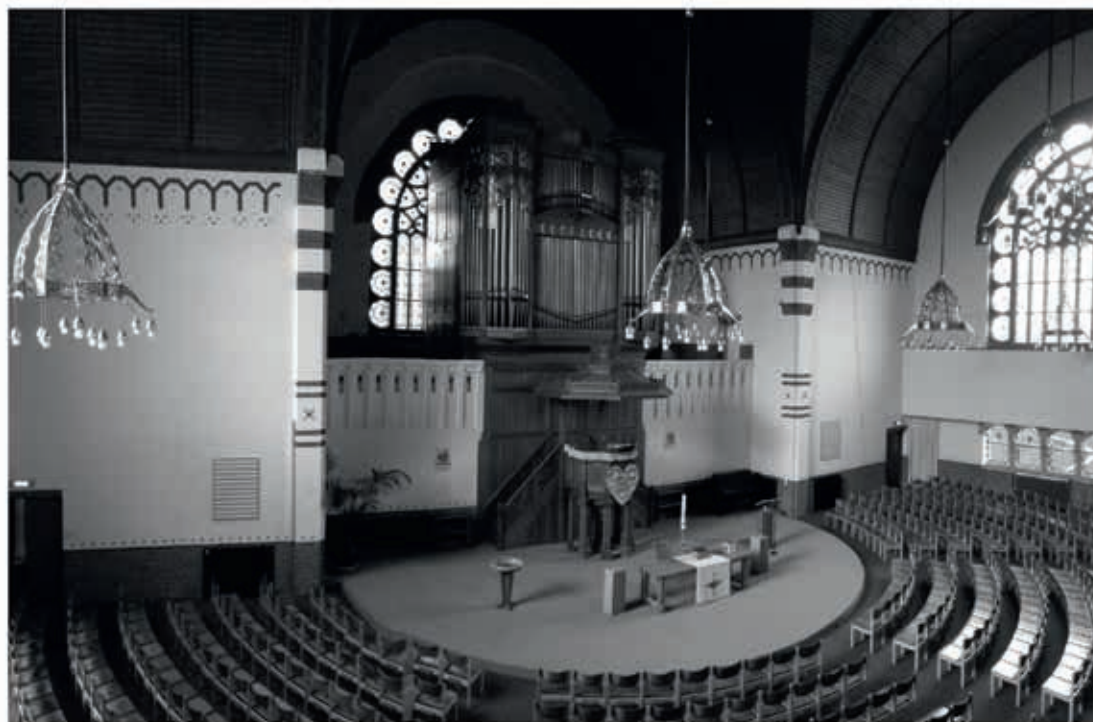
Efficiënt betalen? SKG!

Gemeenten en kerken die behoren tot de Protestantse Kerk in Nederland kunnen bij Stichting Kerkelijk Geldbeheer sparen, lenen en hun betalingsverkeer regelen. Bovendien biedt SKG Online u de mogelijkheid digitaal betalingen te verrichten. SKG werkt zonder winstoogmerk. Met gunstige rentepercentages en lage kosten voor betalingsverkeer.

Want ons motto is: *Geld van de kerk voor de kerk!*

www.skggouda.nl

Cantor :... voor het betere werk!!!

... bereikt U pas dan wanneer uw kerkgeluidssysteem is samengesteld met componenten die voorzien in een optimale spraakverstaanbaarheid! Immers, het Woord dient goed verstaan te worden, op elke zitplaats in de kerk. Dialoog Church Sound is sinds 1961 ontwerper, fabrikant en installateur van *Cantor*[®] Kerkgeluidssystemen. Reeds meer dan 1750 kerken maken daar naar volle tevredenheid gebruik van.

En omdat elke kerk bijzonder is qua akoestiek en gebruik, brengen wij graag een kosteloos advies uit voor verbetering van de spraakverstaanbaarheid, het gebruiksgemak van Uw kerkgeluidssysteem en beveiliging tegen onoordeelkundig gebruik.

Dialoog Church Sound ontwerpt en levert:

- (analoge en digitale) *Cantor*[®] kerkversterkers - ringleidingsystemen
- (analoge en digitale) *Cantor*[®] geluidszuilen - projectors / beamers / schermen
- (bekabelde en draadloze) microfoons - opname-/weergave apparatuur
- uitgebreide informatie op WWW.CANTORSOUND.NL
- landelijke dekking servicedienst

**VOF Dialoog Church Sound – Bolognalaan 6 – 5632 RL
Eindhoven ☎040 – 2.420.840 ✉ info@cantorsound.nl**

KERKBEHEER

Colofon

Dagelijks bestuur VKB

Mr. P.A. de Lange, Piershil, voorzitter
Drs. C. de Raadt, Bodegraven, vice-voorzitter
W.G. Roseboom, Nieuwegein, secretaris en 2^e penningmeester
Ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, Leiden, penningmeester
mevr. E.J. Steensma-Dijk, Buitenpost, lid
M.G.R. Barendrecht, Maassluis, lid
Prof. ir. M.J.L. Tiernego, Breda, lid
Ir. B.P. de Wit RTD, Sprang-Capelle, lid.

Ereleden

D.G. Bijl, Th.L. van Hazel en
drs. G. van Soest

Redactie

W.G. Roseboom, voorzitter, J.C. Riemersma,
H.L. Roth en R.M. Belder, eindredacteur

Centraal Bureau

Nicolaas Maessingel 271D,
3311 KS Dordrecht
E-mail: info@kerkrentmeester.nl;
Tel. 078 - 639 36 66, fax. 078 - 631 59 49
Website: www.kerkrentmeester.nl

Postadres administratie en redactie

Postbus 176, 3300 AD Dordrecht

Abonnementen

Abonnementsprijs per jaar voor leden van de VKB: 1 t/m 5 abonnementen € 24,- per abonnement; 6 t/m 10 abonnementen € 22,- per abonnement en 11 en meer abonnementen € 20,- per abonnement.
Abonnementsprijs voor niet-leden € 27,- per abonnement.
Deze prijzen zijn exclusief 6 pct. BTW.
ISSN 1568-8712

Vormgeving

Grafisch Bureau DUS BV, Rotterdam

Druk

Roto Smeets Grafiservices

Oplage

7.000 ex.
© januari 2014

Foto omslag

Kerk van de protestantse gemeente Heerjansdam

INHOUD

Werken met zin!	7
Betekenis van de VKB voor gemeenten en Kerk	8
Gestolen offerblok Gieten gevonden	10
Nieuws uit de provincies	11, 24, 27
VKB-congres op 12 april 2014 te Ede	12
Trends in geven aan de kerk	14
Pastoraat en geldwerving gaan hand in hand	15
Met Kerkbalans het jaar rond	16
Nieuwe kerk Harderwijk verkocht	16
"Kerk en Wereld" vecht voor bestaan	17
Kerk Harich 350 jaar	17
Mobiliteit predikanten PKN stagneert	18
Mevr. G. Prins-Modderaar nieuwe voorzitter	18
Dienstenorganisatie	18
Weer kalender Friese kerken	18
Dorpelingen massaal donateur van kerken	18
Ingrijpende renovatie orgel Dorpskerk Barendrecht	19
Bevingen beschadigen 69 Groningse monumenten	20
Jury Marsh Mercer Award geformeerd	20
Kwaliteitsbeheer van begraafplaatsen	21
Woerdense Joodse begraafplaats in ere hersteld	22
Dorpskerk Vaassen weer in gebruik	22
Hoe oud is uw begraafplaatsreglement?	23
Oudste orgel van Nijmegen gerestaureerd	26
Boek "Kerkkappen in Nederland 1800-1970" verschenen	28
De kerk van Kijfhoek	29
Kerksluiting protestantse gemeente Hoogeveen	30
Kerkelijk erfgoed op drift	31
Looddiefstal dak Ontmoetingskerk Geleen	32
Middeleeuwse sfeer in Mariakerk Krewerd	33
Geen verhoging bijdrage Solidariteitskas	34
Studiedagen begeleiding Liedboek	34
Handreiking voor duurzaam kerkbeheer	34
"Zorgen voor den kwaden dag"	35
Renovatie Grote Kerk Drachten	35
Kalender voor kerkrentmeesters	35
De orgelbank	35
Onderscheidingen van de VKB	36
300 vrijwilligers bouwen kerk in 30 uur	36

De VKB heeft in samenwerking met Marsh en Mercer het totaalpakket aan collectieve polissen verbeterd. Deze verzekeringen zijn op maat gemaakt voor de VKB-leden en hebben zeer scherpe premies. Op de internetsite www.vkb-verzekeringen.nl kunt u verzekeringen afsluiten, schaden melden en informatie handig terugvinden. Voor gemeenten, betrokken medewerkers, predikanten, maar ook vrijwilligers zijn adequate verzekeringen beschikbaar. De meeste VKB-leden maken al gebruik van onderstaande verzekeringen:

Marsh:

- bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering
- brandverzekering
- fraude- en berovingverzekering
- wettelijke aansprakelijkheidsverzekering
- rechtsbijstandverzekering

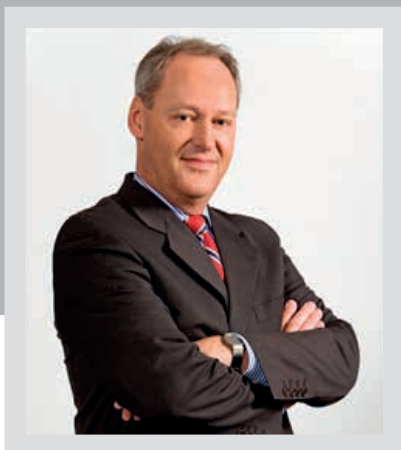
Mercer:

- groepsreis/ongevallenverzekering
- ongevallenverzekering voor vrijwilligers
- persoonlijke ongevallenverzekering
- vervangingsverzekering predikanten
- verzuimverzekering
- WGA hiaatverzekering
- zorgverzekering

Uw contactpersoonPieter Stoeltie | T: 020 -54 17 539 | E: info.vkb@mmc.com**Uw contactpersoon**Tibaut Gaspers | T: 010 - 40 60 964 | E: info.vkb@mmc.com

Voorzitterskolom

Mr. Peter A. de Lange

Werken met zin!

De kerk is met recht te typeren als een vrijwilligersorganisatie. Heel veel mensen zetten tijd en deskundigheid belangeloos in voor het reilen en zeilen van de kerk en/of de eigen gemeente. Bestuurlijk, leidinggevend of uitvoerend. Diaconale activiteiten, pastoraat jeugdwerk, administratie of secretariaat, allerhande vormen van werk zijn nodig om het schip van de kerk organisatorisch en inhoudelijk in de vaart te houden. Naast vrijwilligers zijn er ook betaalde krachten aan het werk in de kerk. In de regel zijn de betaalde krachten van belang om bepaalde deskundigheden in te brengen en te zorgen voor een stuk continuïteit.

Jaap Smit benadrukte tijdens het VKB-congres 2011 dat een goed beroepskader een belangrijke voorwaarde is voor het functioneren van een grotere vrijwilligersorganisatie. Een kwestie van samenspel.

Gebrek aan goede arbeidsmarktinformatie over de situatie binnen de Protestantse Kerk in Nederland was één van de aanleidingen voor CNV Kerk & Ideëel en de VKB om de handen ineen te slaan voor een arbeidsmarkt-onderzoek. Tijdens de vergadering van de generale synode op vrijdag 26 april 2013 is het rapport aangeboden aan de preses van de synode. Het volledige rapport "Méér zicht op werken in de kerk", treft u aan op onze website als gerelateerd document in de rubriek Mensen. Het rapport biedt een mix van kwantitatieve gegevens over aantallen, uitstroom, leeftijdsopbouw etc., en kwalitatieve informatie vanuit enkele studiebijeenkomsten.

Het zal niemand verbazen dat een kerk in verandering ook vragen oplevert op het gebied van werken in de kerk. Minder financiële armslag leidt bijvoorbeeld tot een grotere uitstroom van betaalde krachten, terwijl die mogelijk juist nodig zijn bij een teruglopend vrijwilligersaanbod. Iedereen kent wel het voorbeeld van een betaalde koster die vervangen wordt door een team van vrijwilligers. Werkinhoudelijk stelt dat geen andere eisen, zodat de deskundigheidsbevordering extra aandacht vraagt. Mensen die werkzaam zijn in de kerk zijn vaak goed gemotiveerd. Ze werken met zin: met plezier en betekenis. Daar loert soms ook een valkuil als er sprake is van conflicten en de werkgever en de eigen kerkelijke gemeente samenvallen. Een veranderende kerk vraagt ook om andere deskundigheden en vaardigheden. Communicatie en social media bieden bijvoorbeeld weer kansen om jongeren in te schakelen die voor andere werksoorten minder snel te krijgen zijn. Leiderschap

wordt gevraagd bij het vormgeven van veranderingen en bij ingrijpende beslissingen.

Kortom, werken in de kerk heeft veel gezichten. Tijdens ons congres op zaterdag 12 april 2014 in Ede gaan we daar dan ook de nodige aandacht aan besteden. Met hoofdinleidingen en workshops.

Bij de workshops kunnen we denken aan aspecten die samenhangen met de predikant (onder meer recente ontwikkelingen als predikantenpool, permanente educatie, jaargesprekken etc.), met de kerkelijk werker, het werkgeverschap en de inzet van vrijwilligers om enkele thema's te benoemen.

In 2014 nodigen wij naast onze eigen leden voor het congres ook de andere ambtsdragers van de gemeenten uit om kennis op te doen en ervaringen uit te wisselen op dit gebied. Bovendien is de inmiddels ingeburgerde beurs een prima plek voor ontmoeting, het opdoen van nieuwe ideeën en het leggen van contacten.

Zaterdag 12 april 2014 belooft dan ook weer een boeiende en inspirerende dag te worden in ons verenigingsjaar. Graag vastleggen in uw agenda en delen met anderen!

**Tafel(s) - Stoelen - Kapstokken
voor uw kerkzaal of bijgebouw?**

**Kijk voor modellen
en prijzen:
www.kantinemeubilering.nl**

**Komt u bij ons kijken?
of komen wij naar U toe?
Tel. 0183-50 50 85**

Betekenis van de VKB voor gemeenten en Kerk

R.M. Belder

Op 2 november jl. werd in "De Aker" te Putten de najaarsbijeenkomst belegd van hoofdbestuur en delegaties van de afdelingsbesturen. Bij alle onderwerpen die aan de orde kwamen en waarvan hieronder een samenvatting is opgenomen stond de relatie van de VKB tot haar leden, te weten de plaatselijke kerkelijke gemeenten die tot de Protestantse Kerk in Nederland behoren, centraal. Daarnaast kwam ook de relatie met de landelijke Kerk aan de orde, met wie de VKB in het belang van haar leden nauw wil samenwerken.

In zijn openingswoord staat de voorzitter van de VKB, mr. Peter A. de Lange, stil bij de ziekte van de heer L. Moerland, lid van het hoofdbestuur en voorzitter van het bestuur van de afdeling Zeeland. Hij hoopt op een spoedig herstel. Hierna leest de voorzitter een Bijbelgedeelte voor uit Jesaja en gaat voor in gebed.

Gebouwen

Meegedeeld wordt dat in "Kerkbeheer" van november 2013 een artikel van de heer Nico de Waal, directeur van B.V. Liedboek, wordt opgenomen waarin hij een uiteenzetting geeft over een aantal zaken, mede naar aanleiding van verschillende vragen die kerkrentmeesters aan de VKB stelden. Een digitale versie van het nieuwe Liedboek, dus bij gebruikmaking van een beamer, komt de gemeenten duur te staan. De tarieven variëren van € 100 tot € 900 per kerkgebouw per jaar. Uit diverse reacties uit het land blijkt dat men dit forse tarief in deze tijd van dalend ledental en dalende inkomsten onbillijk vindt. Na een korte discussie hierover, wordt besloten dat het hoofdbestuur deze kwestie in het eerstvolgend overleg met het bestuur van de Dienstenorganisatie aan de orde zal stellen.

De voorzitter deelt mee dat hij op 30 oktober jl. een bijeenkomst onder leiding van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) namens de VKB heeft bijgewoond. Gesproken is over de noodzaak een passende invulling te geven naar aanleiding van de activiteiten uit 2008, dat als Jaar van het Religieus Erfgoed werd uitgeroepen. Men wil een nationale agenda opstellen om thema's opnieuw in behandeling te nemen. Het is zeer dringend gewenst na te denken over de positie van de kerken. Er ligt vanuit de Protestantse Kerk in Nederland een visienota, waaraan de VKB destijds heeft meegewerkt. De VKB is nu uitgenodigd om bepaalde onderwerpen op deze nationale agenda te plaatsen. Hij doet een oproep aan de vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen in hun werkgebied nauwlettend te volgen

wat er in de gemeenten gebeurt. Hiervan zou een inventarisatie gemaakt moeten worden.

Verder deelt hij mee dat hij begin dit jaar benaderd is door André Meinema en in het kader van het gebruik van kerkgebouwen aan een radio uitzending heeft meegewerkt. De heer Meinema wil eind dit jaar met de voorzitter van de VKB terugkijken om te zien wat er nu eigenlijk bereikt is. De voorzitter doet een dringend beroep op de vertegenwoordigers van de provinciale afdelingen om hem via het Centraal Bureau informatie te verstrekken over de ontwikkelingen omtrent het gebruik van kerkgebouwen (afstoting, herbestemming, enz.). Het gaat om feiten en cijfers vanuit de plaatselijke gemeenten. Hierover moet de VKB beschikken, zodat zij een helder en betrouwbaar beeld krijgt van de feitelijke situatie in de gemeenten over het gebruik van het kerkgebouw.

In de afgelopen week is er een bijeenkomst belegd over kerkelijk waardebepaling met als thema "Eerste hulp bij

Lakerveld Ingenieurs- & architectuurbureau BV
 architectuur · instandhouding · onderhoud · bouwhistorie

Noordzijde 95
 tel. 0183-582600

4225 PL Noordeloos
 fax. 0183-581049

info@lakerveld-noordeloos.nl www.lakerveld-noordeloos.nl

kerksluitingen". Steeds meer organisaties houden zich bezig met het gebruik van (on)roerend religieus kerkelijk erfgoed, hetgeen het hoofdbestuur grote zorgen baart.

Geld

De penningmeester van het hoofdbestuur van de VKB, de heer ing. D.J. van Cuilenburg AA/MA, deelt mee dat het met de financiën van de VKB, mede gelet op de huidige financiële situatie waarmee vele organisaties in ons land te kampen hebben, zeker niet ongunstig gesteld is.

De secretaris, de heer W.G. Roseboom, memoreert in dit verband de workshop crowdfunding die op 14 november a.s. in het hoofdkantoor van ABN-AMRO in Amsterdam gehouden wordt en waarvoor diverse kerkrentmeesters zich gemeld hebben. De VKB vindt het erg belangrijk dat ABN-AMRO deze gelegenheid aan kerkrentmeesters biedt om optimale informatie te krijgen over het fenomeen crowdfunding.

Mensen

De heer M.G.R. Barendrecht, lid van het dagelijks en hoofdbestuur van de VKB, deelt mee dat de VKB op zoek is naar nieuwe bestuursleden. Met een uitvoerend Centraal Bureau wordt de VKB bestuurd door vrijwilligers, die zijn gekozen door de leden van de VKB. Binnen de VKB zijn op verschillende plaatsen deskundige bestuurders actief. De VKB zoekt op korte termijn bestuurders voor de

vervulling van bestaande en komende vacatures die hun betrokkenheid bij de kerk willen combineren met hun relevante werkervaring om een bijdrage te leveren aan de diverse beleidsvelden binnen het kerkrentmeesterlijk beheer. Op korte termijn wil het hoofdbestuur invulling geven aan de volgende vacatures:

- penningmeester, tevens portefeuillehouder van het beleidsveld Geld;
- secretaris, tevens portefeuillehouder van het beleidsveld Organisatie; en
- deskundigheden op het gebied van HRM.

Verder worden er mededelingen gedaan over de discussie inzake de bijdrage voor de ziektekostenverzekering predikanten. Aanvankelijk betrof het alleen deze kwestie waarover verschil van mening bestaat, maar gaandeweg is de discussie breder getrokken. Er werd van predikantenzijde de opmerking gemaakt dat zij op het punt van prijscompensatie van hun traktement al enkele jaren stil staan. Het overleg tussen de delegatie van predikanten en de delegatie namens de kerk zit daardoor al geruime tijd vast. De algemeen directeur van de Dienstenorganisatie zou een verkenning doen om de zaak vlot te trekken. Binnenkort zal duidelijk worden waartoe dit zal leiden.

Organisatie

Positie VKB in relatie tot de landelijke kerk en de plaatselijke gemeente.

Hierna wordt een notitie besproken van de vice-voorzitter van het afdelingsbestuur van Groningen, de heer R. Tuitman. Hij staat stil bij het feit dat in 2014 de voorzitter en de vice-voorzitter van het afdelingsbestuur van Groningen zullen aftreden omdat zij hun maximale zittingstermijn hebben bereikt. Hij onderhoudt, mede in zijn hoedanigheid van hoofdredacteur van de Groningse Kerkbode, veelvuldig contacten met het grondvlak. Dan valt het op dat er een grote diversiteit in de uitoefening van het kerkrentmeesterlijk beheer is. Dat wordt ook nog eens benadrukt tijdens de jaarlijkse regiobijeenkomsten die ontstaan zijn na "De VVK/VKB komt bij u thuis" (2002).

In een terugblik, die als een evaluatie kan worden beschouwd, heeft hij het resultaat van deze waarnemingen in een notitie verwerkt. Die geeft te zien dat naar zijn inschatting het instituut "Kerk" sterker is geworden, terwijl die van de plaatselijke gemeente, waarvoor de VKB moet opkomen, als gevolg van afnemende menskracht en teruglopende financiën, zwakker wordt. De VKB, die buiten de kerkelijke organisatie staat maar toch de rol van belangenbehartiger van de gemeenten dient te vervullen, krijgt geen cijfers van de plaatselijke gemeenten onder ogen. Alleen de RCBB's (Regionale Colleges voor de Behandeling van Beheerszaken) krijgen beleidsplannen, begrotingen en jaarrekeningen van de gemeenten te zien. Waarom krijgt de VKB deze informatie niet van de Kerk?

Zo noemt hij nog verschillende voorbeelden waaruit hij afleidt dat de positie van bestuur en beheer, waarover in onze Kerk veel te doen is geweest, in de dagelijkse praktijk niet gelijkwaardig aan elkaar zijn. Hij pleit er voor dat de VKB weer in alles voorop gaat lopen.

KERKORGELBOUWERS

J.L. VAN DEN HEUVEL

vdheuvel.orgelbouw@wxs.nl <http://vandenheuvel-orgelbouw.nl>

Amstelwijckweg 44, 3316 BB DORDRECHT Tel. 078 6 17 95 40

Uit de daarna volgende discussie blijkt dat er in verschillende andere afdelingen vaak al vele jaren een goede relatie met het RCBB bestaat. Provinciale afdelingen en RCBB organiseren samen een cursus voor kerkrentmeesters of pakken gezamenlijk bepaalde zaken aan. De 'macht' die kennelijk van Utrecht zou uitgaan, wordt in andere provincies anders beleefd. Het wordt juist als positief ervaren dat de landelijke kerk zich de zorgen van het grondvlak aantrekt en een project als b.v. OPG (Ondersteuning Plaatselijke Geldwerving) op verzoek van en in samenwerking met de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving zorgvuldig aanpakt. Dat geldt ook voor het SAGE project (Samenwerking Gemeenten) waarmee de kerk een paar jaar geleden van start is gegaan.

Op landelijk vlak zijn de contacten tussen Kerk en VKB optimaal en samen werd er in de afgelopen jaren hard gewerkt aan passende oplossingen voor toenemende problemen op het gebied van afstoting en herbesteding van gebouwen. Aan het VKB-Congres dat in de afgelopen jaren aanzienlijk in omvang en diversiteit is toegenomen, werken Kerk en VKB voortreffelijk samen in het belang van de plaatselijke gemeenten. Invulling geven aan de ontwikkelingen van het beheer, waar de VKB in toenemende mate bij is betrokken, wordt dan ook zorgvuldig gedaan. Want het gaat in de kerk niet over moeten, maar juist het ontmoeten is kenmerkend voor een goede en zorgvuldige aanpak om de Kerk en haar gemeenten optimaal van dienst te zijn.

Actualiteiten uit provinciale afdelingen

Hierna melden de afdelingsvertegenwoordigers hun activiteiten die dit najaar worden gehouden en waarover in "Kerkbeheer" van september en oktober 2013 mededelingen zijn gedaan.

Vooruitblik VKB-Congres 2014 en Award

De secretaris deelt mee dat tijdens het VKB-Congres van 2014, dat in "De Reehorst" in Ede wordt gehouden, het thema "Mensen" centraal zal staan. Dit betreft o.m. predikanten, kerkelijk werkers, kerkelijke medewerkers en vrijwilligers. Een nieuw element is dat ook alle kerkenraden een uitnodiging voor bijwoning van het congres zullen krijgen. Verder zal er weer een partnerprogramma worden gehouden. De werktitel voor het jaarthema van 2014 is "Leiding geven in de kerk: vrijwillig én professioneel". De afdelingsbesturen wordt verzocht de kerkrentmeesters tijdens de komende regiobijeenkomsten hierop te wijzen.

Voorts wordt hen gevraagd hun programma's in 2014 in het kader van hun jaarvergadering of regiobijeenkomsten af te stemmen op dit jaarthema van de VKB. Het centraal Bureau van de VKB kan voor inleiders zorgen. Ook de flyer die de VKB begin dit jaar heeft ontwikkeld, waarin vermeld is wat de VKB zoal voor de plaatselijke gemeenten kan betekenen, zal onder de afdelingsbesturen gedistribueerd worden met het verzoek deze tijdens vergaderingen aan de kerkrentmeesters uit te reiken.

Tijdens het VKB-congres van 2014 zal de prijs van de Marsh—Mercer Award 2013 worden uitgereikt die in het kader staat van het kerkgebouw. Inmiddels is van 15

colleges van kerkrentmeesters een inzending ontvangen. Het meest succesvolle project wordt met een geldprijs van € 5.000 beloond.

Uitkomsten lezersonderzoek "Kerkbeheer"

Hierna geeft de secretaris, die tevens voorzitter is van de redactiecommissie van "Kerkbeheer", via een powerpoint presentatie de resultaten van het in april 2012 gehouden lezersonderzoek weer. Verwezen wordt naar "Kerkbeheer" van november 2013 waarin deze resultaten zijn gepubliceerd.

Stand van zaken Cursus Kerkrentmeester

De heer J. Riemersma, lid van het hoofdbestuur, deelt mee dat de teksten van de Cursus Kerkrentmeester gereed zijn en thans bij de Dienstenorganisatie liggen ter duplicering. Het staat iedere afdeling altijd vrij om een cursus met eigen inleiders te verzorgen.

Jubileumboek Groningen

De voorzitter feliciteert het afdelingsbestuur van Groningen met de fraai verzorgde jubileumuitgave die op 11 september 2013 tijdens een jubileumbijeenkomst werd gepresenteerd. Ook andere provinciale afdelingen worden uitgenodigd over een dergelijke uitgave na te denken. Het afdelingsbestuur van Gelderland heeft zich inmiddels daarvoor gemeld.

VKB-partnership

De voorzitter meldt dat op 20 november a.s. een bijeenkomst wordt gehouden van VKB met diverse leveranciers en adverteerders om na te denken hoe een door de VKB beoogd partnerschap het beste kan worden gerealiseerd. Dit past geheel in de visie van samenwerking volgens het model Klavertje 4. Het uitgangspunt is dit landelijk op te zetten, maar het kan later ook uitgerold worden naar de regio's. Hij vraagt de afdelingsbestuurders in hun omgeving na te gaan wie als partners kunnen worden voorgedragen.

Hierna wordt de vergadering afgesloten met een dankgebed dat door de heer W.G. Roseboom, secretaris van de VKB, wordt uitgesproken.

■ Gestolen offerblok Gieten gevonden

Het gestolen offerblok van de hervormde kerk van Gieten is weer terecht, zo meldt RTV Noord van 4 december 2013. Het offerblok, dat van massief hout is gemaakt en 50 kilo weegt, is bijna 230 jaar oud. Het deurtje is er uit gehaald, maar verder is het onbeschadigd.

In Drenthe werden begin 2013 meer inbraken in kerken gepleegd. Ook in kerken in Gasselte en Zuidwolde werden toen offerblokken gestolen. Het exemplaar uit Gasselte, dat uit 1681 stamt, is later teruggevonden, maar dat van Zuidwolde is nog steeds spoorloos.

Nieuws uit de provincies

R.M. Belder

Het bestuur van de afdeling Friesland van de VKB belegde in het najaar van 2013 een vijftal regiobijeenkomsten, namelijk op 28 en 29 oktober (Dokkum en Heerenveen) en 7, 11 en 12 november (in resp. Franeker, Drachten en Sneek). Onderstaande samenvatting betreft de bijeenkomst van 29 oktober te Heerenveen die door circa 30 kerkrentmeesters werd bezocht.

H.J. De Koe.

Protestants kerkelijk erfgoed

De voorzitter van het afdelingsbestuur, de heer H.J. de Koe, begon de afdelingsvergadering met bijbellezing en gebed. Verder stond stil bij de problematiek rondom het sluiten van kerkgebouwen en de manier waarop men soms met het roerend kerkelijk cultureel erfgoed omgaat. In de Leeuwarder Courant van 12 oktober 2013 uit de heer Sytse ten Hoeve, o.m. lid van het Regionale College voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB) van Friesland, zijn grote zorg daarover. De zaak van het roerend kerkelijk cultuurfgoed is van groot (kerk)historisch en kunsthistorisch belang. Er zijn daar soms grote financiële belangen mee gemoeid zonder dat kerkrentmeesters zich dat realiseren. Verder deelt hij mee dat op 31 december 2013 de huidige vorm van kerktelefoon van KPN zal worden

stopgezet. De KPN heeft alle gebruikers hierover een brief gezonden. Hierna geeft hij het woord aan de heer J. Zetzema, lid van het RCBB Friesland, die een inleiding houdt over de structuur van de Protestantse Kerk in Nederland en de positie van het college van kerkrentmeesters daarin. Hij wordt ondersteund door de heer T. Trox, gemeenteadviseur kerkbeheer voor de provincies Friesland en Groningen.

Contouren van de kerkelijke organisatie

De heer Zetzema deelt mee dat de Protestantse Kerk in Nederland, die per 1 mei 2004 ontstaan is na de fusie van NHK, GLN en ELK, een organisatie is van 1.623 plaatselijke gemeenten met ruim 2 miljoen leden, met 1.894 gemeentepredikanten en 400 kerkelijk werkers en uit 74 classes bestaat.

In de gemeente is het de kerkenraad, de vergadering van de ambtsdragers van de gemeente, die eindverantwoordelijk is voor alle zaken die zich in de gemeente afspelen. De kerkenraad geeft leiding aan het leven en werken van de gemeente. Hij bestuurt de gemeente niet alleen, maar houdt zich ook bezig met de geestelijke vragen die voor de gemeente en de kerk van belang zijn.

Elke gemeente heeft een kerkenraad die gevormd wordt door de ambtsdragers van de gemeente. Naast de predikant zijn er tenminste twee ouderlingen, twee ouderlingenkerkrentmeester en drie diakenen. De ambtsdragers zijn geheimhouding verplicht van alle zaken die hen in de uitoefening van hun ambt, dienst, functie of taak ter kennis komen en een vertrouwelijk karakter dragen.

Iedere kerkelijke gemeente heeft rechtspersoonlijkheid. Inschrijving in een Handelsregister van de Kamer van Koophandel, is niet nodig omdat de Protestantse Kerk in

Nederland als landelijke kerkorganisatie staat ingeschreven. Elke gemeente kent overigens twee rechtspersonen, namelijk de gemeente en diaconie. Preses en scribe van de kerkenraad vertegenwoordigen de gemeente in alle niet-vermogensrechtelijke aangelegenheden. De verzorging van de vermogensrechtelijke aangelegenheden van de gemeente is toevertrouwd aan het college van diaconen, voorzover het diaconale zaken betreft, en aan daartoe in het bijzonder aangewezen ouderlingen (ouderlingen-kerkrentmeester) die desgewenst aangevuld met andere leden van de gemeente het college van kerkrentmeesters vormen, voorzover het de andere vermogensrechtelijke zaken betreft.

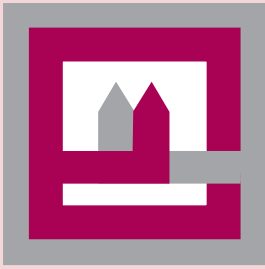

J. Zetzema.

Taakomschrijving

De heer Zetzema wijst erop dat de taakomschrijving van het college van kerkrentmeesters in ordinantie 11 van de kerkorde duidelijk verwoord is. Samengevat komt die op het volgende neer:

- Het college van kerkrentmeesters werkt in overleg met en in verantwoording aan de kerkenraad in zaken als het gaat om o.a. beleidsplan, begroting, jaarrekening, het zorgdragen voor de geldwerving en het beschikbaar zijn voor ruimten voor de eredienst en andere

VKB-congres op 12 april 2014 te Ede

In de voorzitterskolom heeft u het al kunnen lezen, het VKB-congres 2014 wordt georganiseerd op 12 april 2014 in "De Reehorst" te Ede en heeft als titel: Werken met Zin!

Het VKB-congres mag zich verheugen in een toenemende belangstelling van kerkrentmeesters, dankzij een boeiend programma met prominente sprekers over onderwerpen die het hart van het kerkrentmeesterlijk beheer raken. Congresbezoekers waarderen daarnaast de ruime mogelijkheid om met elkaar in gesprek te raken, tijdens de pauzes en in de workshops die weer het middagprogramma zullen vormen. En op de beurs hebt u de gelegenheid om aanbieders van goederen en diensten op het gebied van kerkelijk beheer rechtstreeks te ontmoeten en te bevragen over hun aanbod.

Evenals vorig jaar zal een partnerprogramma worden georganiseerd, met een interessant programma parallel aan de congressessies, met de mogelijkheid om elkaar tijdens de afsluitende borrel weer te ontmoeten.

Nieuw dit jaar is dat, gelet op het congressthema rondom het werkgebied "Mensen", ook andere ambtsdragers dan kerkrentmeesters van harte welkom zijn. Dit thema gaat tenslotte niet alleen kerkrentmeesters aan. Neem dus uw collega's van de consistorie en de diaconie gerust mee naar Ede!

Het programma van de dag vangt aan met de algemene ledenvergadering, om 9.30 uur. Daarna begint het congres, waarin de voorzitter van de VKB, mr. Peter A. de Lange, zijn jaarrede zal houden. Aansluitend zullen ds. Ron van der Spoel (theoloog en vice-president Open Doors) en dr. Rene Erwich (lector Geestelijk Leiderschap aan de CHE) de hoofdinleidingen verzorgen.

Het jaarthema van de VKB in 2014 "Mensen" zal ruime aandacht krijgen in de workshops. Zo worden o.a. de rol van kerkrentmeester als werkgever en de rol van predikant en kerkelijk werker door deskundige inleiders toegelicht aan de workshopdeelnemers.

Zoals ieder jaar zullen zich ook organisaties presenteren op de beursvloer. Zij zullen hun producten en diensten, afgestemd op het werkkterrein van de kerkrentmeester, uitgebreid presenteren.

In het volgende nummer van Kerkbeheer zal er meer informatie over congresinhoud en sprekers worden versterkt. In maart vervolgens, verschijnt de congresspecial, met daarin alle informatie over het congres 2014.

Tijdens de algemene ledenvergadering is er de mogelijkheid om vragen voor de rondvraag in te brengen. U wordt verzocht deze vragen vóór 1 maart 2014 te zenden aan: Centraal Bureau van de VKB, postbus 176, 3300 AD Dordrecht of via de mail: info@kerkrentmeester.nl.

activiteiten van de gemeente.

- Het college van kerkrentmeesters heeft o.m. tot taak het beheren van de goederen van de gemeente, het zorgdragen voor de arbeidsrechtelijke aangelegenheden van de gemeente, het bijhouden van de registers van de gemeente, het beheren van de archieven van de gemeente en van de verzekeringspolissen.

In een aantal gevallen is het college van kerkrentmeesters dan bevoegd tot het verrichten van rechtshandelingen indien de instemming van de kerkenraad is verkregen. De heer Zetzema stelt dat er in het werk van de kerkrentmeesters nadrukkelijk onderscheid aanwezig is tussen zaken die kerkrentmeesters alleen mogen doen en zaken die het college van kerkrentmeesters in het kader van het vastgestelde beleidsplan en de vastgestelde begroting zelf kunnen afhandelen.

Bovenplaatselijk

Tenslotte gaat de heer Zetzema nog even in op de bovenplaatselijke structuur van onze kerk, namelijk die van de classis en die van de generale synode. Ter ondersteuning van het werk van de kerk en haar gemeenten is er tenslotte de Dienstenorganisatie. De titel van het beleidsplan van de Dienstenorganisatie voor de periode 2013-2016 is "Met hart en ziel", een beleidsplan waarvan de accenten in lijn zijn met de in 2011 door de kerk vastgestelde visienota "De hartslag van het Leven". Dit beleidsplan moet antwoord geven op vragen hoe de kerk en gemeenten worden ondersteund en de gemeenten worden 'ontzorgd'. Hiervoor zijn belangrijke projecten van start gegaan zoals SAGE (Samenwerking Gemeenten) en OPG (Ondersteuning Plaatselijke Geldwerving), zo besluit de heer Zetzema.

Pachtzaken

Na de pauze krijgt de heer H.J. Woltersom, rentmeester van het Kantoor van Kerkelijke Goederen (KKG), het woord. Hij memoreert de oprichting van het KKG destijds door de Maatschappij van Welstand. Het KKG, dat van de omzetbelasting is vrijgesteld en daardoor voor o.a.

H.J. Woltersom.

colleges van kerkrentmeesters interessant kan zijn, heeft vele duizenden hectare landbouwgrond in beheer. Het voert het dagelijks beheer van de pachtzaken, maar de opdrachtgever (het college van kerkrentmeester, het college van diakenen of een bestuur van een ander kerkelijk lichaam) blijft verantwoordelijk. Sinds een aantal jaren verricht het KKG ook diensten in het kader van afstoting van kerkgebouwen.

De visie van het KKG is het behoud van het kerkelijk onroerend goed (landerijen). Het is voor colleges van kerkrentmeesters erg aantrekkelijk om land te verkopen om daarmee een financiering te doen. Ook gebeurt het dat men het land gaat verkopen om daarmee liquide middelen te verkrijgen die men op een bank gaat beleggen. Maar nu maakt 'geld geen geld' meer. Maximaal kan er 2 á 3 procent rente verkregen worden op een spaarrekening, maar dat is net genoeg om de inflatie te compenseren.

Verder staat hij nog stil bij de reguliere pachtovereenkomst die voor een bepaalde tijd (6 jaar voor los land) geldt. Tenslotte noemt hij de aanpassing van de pachtprizen met ingang van de eerstkomende vervaldatum. De verschillen per regio zijn groot. In een flink aantal regio's is sprake van een pachtprisdaling, terwijl in andere regio's sprake is van een verhoging. Hij adviseert om in die gevallen dat de pachtprijs verhoogd mag worden, deze verhoging ook in te voeren.

Gebouwen en monumenten

Vervolgens krijgt de directeur van de Stichting Behoud Kerkelijke Gebou-

wen van Friesland, de heer J. Jongsma, het woord die een aantal recente ontwikkelingen noemt met betrekking tot subsidieregeling. Hij deelt mee dat er voor 86 objecten rijkssubsidie is aangevraagd. Als gevolg van ICT-omstandigheden ziet de Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (RCE) geen kans om uiterlijk 1 september 2013 op de aanvraag te beschikken. Verwacht wordt dat de RCE dit uiterlijk 15 november 2013 zal doen. De heer Jongsma verwijst naar de website van de RCE waarop belangrijke informatie over o.m. de

J. Jongsma.

BRIM 2013 vermeld staat. Ondanks het feit dat er meer gegadigden zijn, waardoor subsidiepercentages verlaagd zijn, adviseert hij om BRIM-subsidie aan te vragen.

Verder deelt hij mee dat de provincie Friesland aan een regeling werkt voor subsidiëring van kerkgebouwen die geen rijksmonument zijn. Deze regeling zal in 2015 gereed zijn. Het aanvragen van BRIM-subsidie is ook onder de huidige omstandigheden zeker nog de moeite waard, want bij een '3 pct. herbouwwaarde gebouw van € 1.000.000', levert BRIM-subsidie op basis van 6 jaar nog altijd € 15.000 op, aldus de heer Jongsma die vervolgens verschillende vragen over deze problematiek beantwoordt.

Actualiteiten uit het hoofdbestuur

Hierna doet de heer D. de Vries AA, vice-voorzitter van het afdelingsbestuur van Friesland en lid van het hoofdbestuur van de VKB, enkele mededelingen naar aanleiding van de op 28 september 2013 gehouden hoofdbestuursvergadering. De

D. de Vries AA.

Commissie beheer kerkelijke begraafplaatsen, die in 2010 een Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen uitbracht, zal in de komende tijd onderzoeken in hoeverre er behoefte bestaat om in het voorjaar van 2014 voorlichtingsbijeenkomsten over de exploitatie van kerkelijke begraafplaatsen te beleggen. Hij wijst op het 85-jarig jubileum van de afdeling Groningen waaraan op 11 september 2013 aandacht is besteed, waarbij een jubileumboek getiteld "Werken in en voor de Kerk" gepresenteerd werd. Op 12 april 2014 zal in "De Reehorst" te Ede het VKB-Congres worden gehouden waarbij het thema "Mensen" centraal zal staan. Ook zullen de kerkenraden voor dit congres worden uitgenodigd.

Verder noemt de heer De Vries de Marsh-Mercer Award waarover in "Kerkbeheer" al enkele malen gepubliceerd is, waarbij een bedrag van € 5.000 beschikbaar wordt gesteld voor het meest succesvolle project. Voorts hoopt het hoofdbestuur in de decembervergadering het beleidsplan 2013 – 2018 vast te stellen. Ook wijst de heer De Vries op de Handleiding ten dienste van kerkrentmeesters die al vele tientallen jaren door de VKB wordt uitgegeven en waarin alle onderwerpen behandeld worden waar kerkrentmeesters in hun dagelijkse praktijk mee te maken kunnen krijgen.

Tenslotte bedankt de voorzitter de aanwezigen voor hun aanwezigheid en de bijdragen die zij aan deze avond hebben geleverd. De heer De Vries besluit deze vergadering met het uitspreken van een gedicht.

Trends in geven aan de kerk

Tijdens de vergadering van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG) van begin september 2013 gaf dr. T. Bernts, directeur van het KASKI, een uiteenzetting over het in april 2013 verschenen rapport "Geven in Nederland". De heer Bernts deelt mee dat hij vanuit het rapport "Geven in Nederland", dat sinds 1993 om de twee jaar verschijnt en waarvan het onderzoek uitgevoerd is door prof. dr. Theo Schuijt, de trend gehaald heeft die wellicht voor de kerken van belang is. Vandaar dat hij zijn presentatie "Trends in geven aan de kerk" noemt.

Bij het onderzoek van professor Schuijt is nagegaan waar het geld vandaan komt, de bronnen zoals huishoudens, bedrijven en overige bronnen, terwijl er verder een specificatie van de doelen is gegeven. Naast de kerk zijn dat o.m. gezondheid, cultuur, sport, e.d. De in april 2013 verschenen uitgave betreft het onderzoek dat in 2012 is verricht en handelt over de situatie van 2011. Het huishoudensonderzoek gebeurt via een panel, waardoor de ontwikkelingen beter te volgen zijn.

De resultaten over 2011, die in april 2013 gepubliceerd zijn, geven het volgende beeld weer:

- totaal wordt er € 1,49 miljard gegeven, waarvan 85 pct. van de huishoudens afkomstig is;
- kerk en levensbeschouwing vormen verreweg het grootste doel. Hierin zijn ook begrepen kerkelijke acties als Vastenactie en Kerk in Actie;
- de omvang van het bedrag dat aan kerk en levensbeschouwing wordt gegeven is € 655 miljoen ofwel 44 pct. van het totaal;
- aan kerk en levensbeschouwing wordt voornamelijk geld gegeven (in plaats van goede-

ren). Dat gebeurt door 29 pct. van de huishoudens;

- bedrijven geven beperkt geld aan kerken. Totaal is dat € 57 miljoen, hetgeen neerkomt op 4 pct. Andere bronnen, zoals nalatenschappen, zijn niet volledig onderzocht omdat daarvan te beperkte informatie beschikbaar was.

De trends die geconstateerd worden zijn de volgende:

2007:

Opbrengst € 1,65 miljard; aandeel kerken: 51 pct.; percentage gevers alle doelen: 88 pct. en percentage gevers aan kerken: 31 pct.

2009:

Opbrengst € 1,54 miljard; aandeel kerken: 47 pct.; percentage gevers alle doelen: 87 pct. en percentage gevers aan kerken: 30 pct.

2011:

Opbrengst € 1,49 miljard; aandeel kerken: 44 pct.; percentage gevers alle doelen: 85 pct. en percentage gevers aan kerken: 29 pct.

Conclusie: de nominale opbrengst loopt terug, terwijl ook het aandeel voor de kerken terugloopt. Het aantal gevers voor alle doelen loopt terug, terwijl dat ook het geval is met de gevers voor de kerken.

De opbrengst levend geld is als volgt:

	RKK	PKN
2007:	115 miljoen	236 miljoen
2009:	115 miljoen	237 miljoen
2011:	109 miljoen	237 miljoen

Tenslotte wijst de heer Bernts op de factoren die het geefgedrag bepalen. Hiervan zijn niet te beïnvloeden: de vermogenspositie. Een dalende vermogenspositie is de belangrijkste factor voor daling giften. Kerken kunnen dit niet beïnvloeden. Verder is het z.g. Cocooning, (het terugtrekken van mensen in hun eigen domein, minder vrijwilligers

en hoe verantwoordelijk voel je je voor de mensen om je heen) een niet beïnvloedbare factor.

Wel te beïnvloeden door kerken zijn: Vertrouwen. Dat is sinds 2010 iets toegenomen, terwijl dit bij andere goede doelen gedaald is, en de sociale druk. Hieronder wordt verstaan dat bij gebruik van een open schaal collecte de opbrengst hoger is dan wanneer de collectezak rondgaat. Bovendien geven mensen ook vaker en meer. Andere factoren om het geefgedrag te verbeteren zijn: het noemen van richtbedragen, het persoonlijk contact tussen mensen, herhaalde vragen en voorbeeldgevers noemen, zo besluit de heer Bernts zijn presentatie.

Vragen en antwoorden:

Vraag: De ICG probeert voor parochies en gemeenten materiaal beschikbaar te stellen voor de geldwerving. In welke mate beïnvloedt dit de opbrengst?

Antwoord: Komt niet direct uit het onderzoek tevoorschijn. Aangenoemen mag worden dat deze activiteit onder 'sociale druk' kan worden gerangschikt.

Vraag: Is onderzoek gedaan naar de diverse soorten kerkleden?

Antwoord: Dit is wel gedaan. Met name bij protestantse kerken zijn de z.g. kerkse leden van de kerk bij het geefpatroon nauw betrokken.

Vraag: In 2001 is er anders gemeten. Hoeveel procent van het geld is afkomstig van mensen met een kerkelijke achtergrond? Protestanten gaven minder aan kerk en meer aan andere doelen. Misschien dit onderzoek herhalen?

Antwoord: Wordt meegenomen.

"Pastoraat en geldwerving gaan hand in hand"

R.M. Belder

In september 2013 zond de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving (RPG) het verslag van de actie Kerkbalans 2013 ook aan de klassicale vergaderingen van de kerk toe. De RPG bood aan om op klassicale vergaderingen over de zaken van kerk en geldwerving te spreken en dan daarbij ook de rol van de predikanten en kerkenraden te betrekken. Enkele klassicale vergaderingen reageerden daarop, waaronder de classis Walcheren. De secretaris van de RPG, mr. M. van Seventer, hield daar op 28 november 2013 in Middelburg een inleiding, waarvan hieronder een samenvatting is opgenomen.

Mr. M. van Seventer.

Ondersteuning plaatselijke geldwerving

De heer Van Seventer noemt daarbij de rol van de RPG, namelijk vanuit de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG), de kerkelijke gemeenten helpen bij het opzetten van een verantwoorde geldwervingsactie die sinds 1974 onder de naam Kerkbalans interkerkelijk wordt gevoerd. De RPG heeft zitting in de ICG en werkt nauw samen met de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB) die sinds 1974 het materiaal voor de actie Kerkbalans aan alle kerkgenootschappen levert. De rechtsvoorganger van de

RPG werd destijds ingesteld door het Moderamen van de generale synode, terwijl de voorzitter van de RPG een dienstdoend gemeentepredikant is. Dit is gebeurd vanuit de gedachte dat geldwerving en pastoraat nauw met elkaar verweven zijn, zodat geldwerving een wezenlijk onderdeel van gemeenteopbouw is.

Sinds begin 2013 werkt een door de Dienstenorganisatie van onze kerk ingesteld projectteam Ondersteuning Plaatselijke Geldwerving (OPG) aan een pilot waaraan ruim 100 gemeenten meedoen. De bedoeling is het optimaliseren van de resultaten van de actie Kerkbalans. Uit onderzoek is gebleken dat nog veel gemeenten terreinwinst kunnen boeken door een verbeterde aanpak van de actie Kerkbalans. Bijvoorbeeld door het toepassen van doelgroepensegmentatie, betere communicatiemiddelen of slimmere inzet van ICT. De heer Van Seventer, die ook voorzitter is van het college van kerkrentmeesters van de protestantse gemeente Rotterdam-Noordrand, deelt mee dat zijn gemeente ook aan deze pilot meedoet en goede ervaringen heeft met de wijze waarop het projectteam OPG onder leiding van Nic Rijnbende deze zaken aanpakt.

Betrokkenheid kerkenraad en predikant

De heer Van Seventer wijst erop dat de meeste kerkelijke gemeenten afhankelijk zijn van de bijdragen van de gemeenteleden, zoals collecten, giften en de jaarlijkse vrijwillige bijdrage die onder de naam Kerkbalans volgend jaar voor de 40ste keer wordt gehouden. Maar als gevolg van een jaarlijks dalend ledental zien steeds meer gemeenten hun vrijwillige bijdragen stabiel blijven of zelfs dalen. De kerkenraad heeft samen met het college van kerkrentmeesters o.a. de taak voor de geldwerving te zorgen (ordinantie 11). Dat blijkt o.m. uit het feit dat de kerken-

raad het beleidsplan, de begroting en de jaarrekening vaststelt. Om die verantwoordelijkheid te kunnen dragen, is het vanzelfsprekend dat de kwestie van de gemeentelijke financiën regelmatig op de agenda van de kerkenraad komt.

Zoals dr. W.H. den Ouden in zijn boekje "Kerk en geldwerving" (1982) reeds aangaf gaat het bij kerkelijke geldwerving niet om het salariëren van de predikant, maar om de voortgang van de Evangelieverkondiging in de eigen gemeente. "De voortgang van het heil is nu eenmaal in handen gelegd van mensen, die in tegenstelling tot de engelen, dienen te eten, drinken, zich te kleden enz.", aldus dr. Den Ouden toen. De inbreng van de predikant is: staan voor zijn of haar zaak en dat betekent o.m. veel aandacht aan het pastoraat besteden. In gemeenten waar dit goed functioneert, zijn de resultaten van de plaatselijke geldwerving vaak beduidend beter. Ook hier gaat het om betrokkenheid.

Segmenteren in doelgroepen

De heer Van Seventer gaat in op het doelgroepenbeleid dat door de RPG geadviseerd wordt in gemeenten toe te passen. Om de betrokkenheid met de gemeenteleden te vergroten, is het belangrijk dat gemeenteleden persoonlijk worden aangeschreven in plaats van hen een algemene folder te geven. B.v. gemeenteleden die zich nauw betrokken voelen bij het kerkenwerk en daardoor meestal een jaarlijkse verantwoorde bijdrage geven, behoeven minder indringend te worden benaderd dan gemeenteleden die tot de z.g. rand van de kerk behoren en daardoor de kerk beschouwen als een van de goede doelenorganisaties en volstaan met bijvoorbeeld € 10 of € 25 per jaar te geven.

Vanuit de aanpak van "Verbreden en Verdiepen", waarmee de RP in 2006 begonnen is, zijn er verschil-

Met Kerkbalans het jaar rond

Februari

Tussentijdse rapportage en bedankje

Om de gemeenteleden zo spoedig mogelijk te informeren over het verloop van de actie Kerkbalans 2014 die deze maand wordt gehouden, is het noodzakelijk om het kerkblad van februari, en vanzelfsprekend ook op de website van de gemeente, een publicatie op te nemen. De inhoud daarvan kan als volgt zijn:

De vorige maand is in onze gemeente de actie Kerkbalans gehouden. Op dit moment is ongeveer 90 pct. van de reacties binnen. Het voorlopige resultaat van de toezeggingen geeft aan dat over de hele linie gerekend de vrijwillige bijdragen met ongeveer .. pct. hoger zullen uitkomen dan vorig jaar. Verwacht wordt dat we in april a.s. over een volledig beeld beschikken.

Het college van kerkrentmeesters bedankt alle leden van onze gemeente die voor dit jaar een toezegging hebben gedaan.

Er zijn gemeenten die de gemeenteleden een persoonlijk bedankbriefje schrijven. Dat heeft in het algemeen een stimulerende werking. Vanzelfsprekend worden de Kerkbalans lopers ook persoonlijk bedankt voor hun medewerking. Bij die gelegenheid is het aardig om het bedrag van hun wijk te vermelden en ter vergelijking het bedrag van de actie Kerkbalans van vorig jaar.

lende gemeenten die dit "verdiepen" (= van bestaande groep bijdragers een hogere bijdrage vragen) met succes hebben toegepast. Bij dat segmenteren moet overigens zorgvuldig te werk worden gegaan want in vooral in de categorie van lage bijdragers b.v. tot € 50, moet men er op bedacht zijn dat niet meer gegeven kan worden. Dan is het belangrijk dat een ouderling of diaken hiervan af weet en dit aan de kerkrentmeesters doorgeven. Pastoraat en geldwerving gaan hand in hand.

De heer Van Severter adviseert de aanwezige kerkrentmeesters tijdens deze classicale bijeenkomst om, waar dit nog niet het geval is, de kwestie van kerk en geldwerving op de agenda van de kerkenraad te krijgen, want zonder geld is er geen kerk en zonder kerk is er geen voortgang van de Evangelieverkondiging, zo besluit hij zijn inleiding.

Gedachtewisseling

Hierna stelt de heer Van Severter de aanwezigen in de gelegenheid te reageren op de inhoud van zijn inlei-

ding. Samengevat komen die op het volgende neer:

- De protestantse gemeente van Oost-Souburg werkt al sinds 2006 met een geheel op maat gemaakte flyer waar de activiteiten van de gemeente in woord en beeld duidelijk worden gepresenteerd.
- Er wordt goed aandacht besteed aan de z.g. nazorg, namelijk het inventariseren van de opmerkingen op de looplijst van de Kerkbalanslopers. Zorg er ook voor dat er met die reacties iets gebeurt, zodat voorkomen wordt dat de Kerkbalansloper de volgende keer het verwijt krijgt dat er niets met de gemaakte opmerkingen gebeurd is
- In een andere gemeente wordt er een vesper gehouden, namelijk een liturgisch moment met bijbellezing, gebed en enkele liederen die betrekking hebben op dit stuk kerkenwerk dat verricht moet worden.
- Een gemeenteavond beleggen en gemeenteleden een duidelijke presentatie geven van

feiten en cijfers, zodat iedereen weet waar het geld voor nodig is. Het resultaat in die gemeente was dat de opbrengst 9 procent hoger lag.

- Op de zondagmorgen dat de actie begon, gaf een kerkrentmeester tijdens de eredienst een uiteenzetting over de actie.
- Omgaan met het verdiepen zonder het risico te lopen inbreuk te maken op de privacy van gemeenteleden. Wanneer inkomsten teruglopen gemeenteleden wijzen op hun verantwoordelijkheid. Het is dan de keus: meer geld geven, zodat de voortgang van het kerkenwerk op hetzelfde niveau blijft, of met minder geld mindere pastorale verzorging bieden.
- De jeugd apart benaderen. Onderzoek heeft uitgewezen dat jongeren weinig voor de kerk geven, maar zij zijn wel goede fondsenwerfers (We Collect programma van de Protestantse Kerk in Nederland). Daarvan gebruik maken en hen ook inschakelen bij het opzetten van digitale communicatiemiddelen (website, nieuwsbrieven e.d.).

■ Nieuwe Kerk Harderwijk verkocht

De Nieuwe Kerk in Harderwijk is verkocht aan de Puttense makelaar Linde Project Realisatie, meldt het Reformatorisch Dagblad van 7 november 2013. De protestantse gemeente van Harderwijk nam in het afgelopen jaar het besluit van afstoting van het kerkgebouw. Dat werd eind oktober bekendgemaakt aan de plaatselijke gemeente. In de zomer van 2014 zal de laatste dienst worden gehouden in de Nieuwe Kerk. Het kerkgebouw aan de Stationslaan zal in oktober a.s. worden overgedragen aan Linde Project Realisatie. Waarschijnlijk krijgt de locatie een woonbestemming. De Nieuwe Kerk is het eerste kerkgebouw dat de Harderwijkse protestantse gemeente verkoopt. De Veldkampkerk, Plantagekerk en Stadsdennenkerk staan nog in de etalage.

■ "Kerk en Wereld" vecht voor bestaan

Het Friesch Dagblad van 30 november 2013 meldt dat de kleine synode op 29 november 2013 een notitie aanvaardde over het stichtingenbeleid van de kerk. Dat betekent dat de Protestantse Kerk in Nederland alle stichtingen opheft waarvan het werk door de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk zelf kan worden uitgevoerd. Alleen stichtingen die om juridische of financiële redenen beter zelfstandig kunnen blijven, blijven bestaan.

"Kerk en Wereld" is "zeer teleurgesteld over het besluit en betreurt het dat de kleine synode geen oog heeft voor de bijzondere plaats die Kerk en Wereld inneemt in de maatschappij".

Het bestuur zal de zaak aanhangig maken bij het Generaal College voor de behandeling van Bezwaren en Geschillen van de Protestantse Kerk in Nederland. Eventueel volgt een gang naar de rechter. "Als bestuurders van Kerk en Wereld zijn wij verantwoordelijk voor het in stand houden van de Stichting en het beheer van het vermogen. Dit vermogen dat mede bijeen is gebracht door legaten en donaties kunnen wij niet zo maar overdoen aan het Dienstencentrum van de Protestantse Kerk in Nederland. Wij vinden het zeer ongepast dat de kleine synode via dit besluit de stichting opheft en wij zullen er alles aan doen om dit tegen te houden".

Het besluit tot opheffing was voor de tweede maal geagendeerd. In juni had het bestuur van Kerk en Wereld al aangegeven (kerk) juridische stappen niet uit te sluiten als ze haar bestuurlijke zelfstandigheid zou verliezen. Scriba dr. Arjan Plaisier zei dat er voldoende waarborgen zijn voor continuering van het werk van Kerk en Wereld zoals dat nu ook gebeurt.

De miljoenen die er nog zijn, komen volgens Plaisier in een apart fonds. "Dat geld blijft voor waar het ooit voor bestemd is", aldus Plaisier. Kerk en Wereld initieert en subsidieert projecten op de grens van kerk en samenleving.

Kerk van Harich bestaat 350 jaar

De protestantse gemeente van Harich-Ruigahuizen vierde op zaterdag 12 oktober haar 350-jarig bestaan met onder andere in de kerk een tentoonstelling van oude foto's, doopjurken en oude krantenberichten. 's Avonds was er een feestelijke bijeenkomst, waarbij verschillende gemeentelijke activiteiten zich presenteerden. De volgende dag was er een feestelijke kerkdienst in de kerk van Harich.

350 Jaar vormt de kerk van Harich al een plek van bezinning en gebed. Sinds haar bestaan heeft zij een bewogen geschiedenis achter de rug. De uit de 12e eeuw stammende kerk was als Rooms-katholieke kerk in gebruik genomen, maar dat veranderde in 1580 toen zij met de Reformatie meeging en het een kerk op Nederduits Gereformeerde grondslag werd. Na de Napoleontische tijd kreeg de kerk een nieuwe naam, namelijk de Nederlandse Hervormde Kerk en sinds de kerkvereniging per 1 mei 2004 maakt zij deel uit van de Protestantse Kerk in Nederland.

De zestiende eeuw was de tijd dat er gemorrelt werd aan de deuren van de moederkerk. Zwingli, Calvijn en Luther waren in deze eeuw van de Reformatie de leidende mensen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de eerste predikant in deze zestiende eeuw een bekeerde priester was die luisterde naar de naam Petrus Monac. Begin zeventiende eeuw maakte de gemeente Harich zich los van Balk en ook het rechtzinnige Sondel wilde zijn eigen weg gaan. Ruigahuizen geldt als het kleinste dorp van Gaasterland en de naam duikt in de geschriften rondom 1250 voor het eerst op. Het dorp had al in 1421 een parochiekerk die later geruisloos is overgegaan naar de hervormde gemeente. De kerk zou ten oosten van het in 1904 afgebroken klokhuis hebben gestaan.

Ruigahuizen heeft in het verleden bekendheid verworven als vesti-

gingsplaats voor Franse vluchtelingen die na de opheffing van het Edict van Nantes in 1685 hier een veilig heenkomen zochten. De Fransen namen hun eigen predikant mee waarvan de laatste, Jaques Arnauld, in 1718 is gestorven. De meeste herinneringen aan de Franse vluchtelingen zijn met de tijd verdwenen en bijna een eeuw later werd het dorp Ruigahuizen kerkelijk verenigd.

Ter gelegenheid van het 350-jarig bestaan van de protestantse gemeente van Harich-Ruigahuizen is een jubileumboek uitgegeven getiteld "Tsjerke Harich en har foargers" van Yde Jan van de Lageweg. Het is een jubileumboek dat aan de hand van de predikanten het eerbiedwaardige verhaal van 350 jaar protestantse gemeente Harich-Ruigahuizen vertelt.

Mobiliteit predikanten PKN stagneert

Predikanten binnen de Protestantse Kerk in Nederland blijven langer verbonden aan eenzelfde gemeente, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 22 oktober 2013. Het Mobiliteitsbureau van de kerk publiceerde daarover op 21 oktober een notitie.

De notitie "Roeping & Beweging, gespreksnotitie over de mobiliteit van predikanten in de Protestantse Kerk" moet het gesprek op gang brengen over de mobiliteit van predikanten. In de jaren '90 van de twintigste eeuw namen predikanten eerder dan vandaag de dag een beroep aan naar een andere gemeente. Dat is nu anders. Een op de vier predikanten is langer dan tien jaar aan een gemeente verbonden.

De notitie wijst erop dat het tijdig veranderen van gemeente ten goede kan komen aan zowel predikant als gemeente. Er kan „verzadiging” optreden, waardoor de gemeente „uitgekeken” raakt op de predikant. Een nieuwe gemeente betekent voor een predikant de mogelijkheid om met een schone lei te beginnen. Vernieuwing vergroot de ervaring en kan creativiteit losmaken in het maken van preken en andere predikantstaken.

Het vaker afwijzen van een beroep heeft diverse redenen. Zo spelen de baan van de predikantspartner, de

school voor de kinderen of de zorg voor de ouders een rol. Door kerkrimp vrezende predikanten dat met hun vertrek een deeltijdpredikant de leeggevallen plek zal opvullen. Anderen legitimeren het vasthouden aan een standplaats door het streven naar continuïteit.

Het beroepingswerk heeft bovendien een andere lading gekregen. Het roepingsbesef bij predikanten neemt af. Beroepingscommissies benaderen het beroepingswerk zakelijk door nauwkeurig een profiel van de te beroepen predikant op te stellen om tegemoet te komen aan de diversiteit van de gemeente. In een groot deel van de Protestantse Kerk solliciteert de predikant naar een gemeente. In de rechtverleugel ontvangt de predikant een beroepsbrief. Een aantal predikanten is afgeknapt op de sollicitatieprocedure omdat te vaak een afwijzing volgde.

In de breedte van de kerk kunnen predikanten boven de vijftig jaar moeilijk wisselen van gemeente. Dat geldt ook voor predikanten met weinig beroepen. "Een grote groep predikanten die relatief onbekend zijn, blijven onbemind. Zij ontvangen bij hoge uitzondering een beroep. En dat zij nooit in de kolommen van de beroepingsberichten staan, getuigt dan ook weer tegen hen".

■ Weer kalender Friese kerken

Het Friesch Dagblad van 7 november 2013 bericht dat er een nieuwe kalender komt met Friese kerkgebouwen. In 2011 was het een scheurkalender met 365 verschillende kerkgebouwen, maar nu wordt het een maandkalender. Bestellingen kunnen worden gedaan bij diverse boekhandels of via www.friesekerkenkalender.nl

■ Dorpelingen massaal donateur van kerken

De Leeuwarder Courant van 2 december jl. meldt dat 500 mensen in Oudehaske en Haskerhorne donateur zijn geworden van een nieuwe kerkenstichting. De stichting is door particulieren in het leven geroepen om financieel bij te dragen aan het onderhoud van de dorpskerken in beide dorpen. De kerken blijven eigendom van de protestantse gemeente te Oudehaske, waar ook Haskerhorne en Vegelinsoord onder vallen.

De heer R. Kooistra van de stichting is bijzonder ingenomen met het succes van de actie. "Daaruit blijkt dat we gelijk hadden met onze inschatting dat veel mensen misschien niet meer naar de kerk gaan, maar de instandhouding van de kerk wel belangrijk vinden". Vrijwilligers zijn in twee weken langs alle deuren geweest. "We hebben bewust de bijdrage van € 5 per jaar laag gehouden". Ook nog eens twintig lokale bedrijven steunen de stichting. "Zo krijgen we jaarlijks € 6.000 binnen". Er kwamen veel leuke reacties. Kooistra: "Er was een man van 72 jaar die zei: ik hoop nog dertien jaar te leven en zal elk jaar € 50 overmaken". De stichting is volgens hem noodzakelijk omdat de kerkgemeenschap jaarlijks geld tekort komt.

■ Mevrouw G. Prins-Modderaar nieuwe voorzitter Dienstenorganisatie

De generale synode benoemde op 15 november mevr. G. Prins-Modderaar tot voorzitter van het bestuur van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland. Zij volgt ir. G.J. Kramer op.

Greet Prins-Modderaar (1954) uit Nieuwkoop is in het dagelijks leven voorzitter van de raad van bestuur van de Stichting Philidelphia Zorg, een stichting die mensen met een verstandelijke beperking ondersteunt bij wonen, werken en vrije tijd. De organisatie ondersteunt ruim 8000 cliënten met 8000 medewerkers op

circa 700 locaties, verspreid over het land. Zij heeft ruime ervaring als bestuurder en leidinggevende bij verschillende bedrijven en organisaties.

In het bestuur van de dienstenorganisatie werden tevens benoemd de heren mr. W. van Leussen en mr. P. Schreuder (was al lid, is nu secretaris). De overige zittende bestuursleden zijn de heren B. van Bokhoven, dr. A.J. Plaisier (synodescriba), G.L. Westerveld en H. Feenstra (algemeen directeur).

Ingrijpende renovatie orgel Dorpskerk Barendrecht

C. van der Poel

In 1994 bouwde orgelmaker Vermeulen uit Weert een tweeklaviers instrument met vrij pedaal voor de Dorpskerk in Barendrecht. Daarbij werd de kas van het vorige orgel, een werkstuk van de gebroeders Van der Kleij uit 1912, hergebruikt. Voor het pijpwerk putte Vermeulen uit twee historische bestanden pijpwerk. De ruggengraat van het Hoofdwerk bestond uit vrijwel alle pijpen van het orgel dat Pieter Flaes in 1879 bouwde voor de Hersteld Lutherse kerk van Medemblik. Na sluiting van deze Lutherse kerk kwam het binnenwerk van Flaes te staan in de "Kerk aan Zee" in Muiderberg waar het klonk tot 1970.

Tweede bron

De tweede bron betrof pijpen afkomstig uit het orgel dat Josephus Vollebregt in 1865 opleverde voor de parochiekerk van de HH. Nicolaas Pieck en Gezellen in Gouda. Dit instrument werd in 1936 grondig gewijzigd door Verschueren uit Heythuysen. Na sluiting van de parochiekerk in 1984 verwierf Vermeulen het pijpwerk van het orgel. Een deel hiervan werd ingezet bij de restauratie van een Vollebregt-orgel in de St.-Servatiuskerk in Erp, en een ander deel, zoals genoemd, in het nieuwe orgel van de Dorpskerk in Barendrecht. Naast de bestanden van Flaes en Vollebregt bevatte het Dorpskerk-orgel enkele pijpenreeksen van Van der Kleij, een paar nieuw gemaakte registers en een Unda Maris van Cavallé-Coll. Dit laatste register was afkomstig uit het orgel dat nu in de Philharmonie in Haarlem staat. Bij de restauratie van dit instrument ongeveer tien jaar geleden, keerde de Unda Maris terug naar Haarlem.

Vanaf de oplevering in 1994 beantwoordde het Dorpskerk orgel niet op alle punten aan de verwachtingen. In de aanloop naar de viering van 500 jaar Dorpskerk ontstond de financiële mogelijkheid het instrument te verbeteren. De kerkrentmeesters vormden een orgeladviescommissie en vroegen de Commissie Orgelzaken van de PKN om raad. Het eerste

rapport van 2010, opgesteld door Cees van der Poel, signaleerde een artistiek probleem, namelijk het moeizaam samengaan van de registers van Flaes en Vollebregt. Dit was grotendeels te wijten aan het pijpwerk van Flaes dat sprak op een voor die orgelmaker ongebruikelijk lage winddruk. Naast de klankproblematiek bleek de speelaard van het orgel niet optimaal en een tongwerk had fysieke schade opgelopen. Na het uitwerken van een plan ter verbetering volgde een offertetraject op basis waarvan de kerkrentmeesters orgelmaker Reil uit Heerde de uitvoering van het werk opdroegen.

Renovatie

In januari van dit jaar begon Reil met de werkzaamheden aan het orgel. In de windvoorziening van het Positief werd een reguleurbalg geplaatst waardoor voor ieder van de manuaalwerken een eigen druk kon worden gecreëerd. De wereld van Flaes op het Hoofdwerk kwam na herintonatie op een natuurlijke winddruk tot leven. De Mixtuur van het Hoofdwerk die voor een deel uit pijpen van Vollebregt bestond, is vervangen door een nieuwe Mixtuur. Wat menueel betreft sluit die nauw aan op Flaes, wat samenstelling betreft is hij bedoeld als brug naar de wat klassieker klinkende registers van Vollebregt op het Positief. Ten slotte maakte Reil een nieuwe Trompet 8' naar het Flaes-voorbeeld in de Gereformeerde Kerk van Strijen. De klankwereld van Vollebregt op het Positief onderging eveneens

correctie. Ter vervanging van de stilistisch oneigenlijke Aeoline maakte Reil een nieuwe Viola da Gamba 8' naar voorbeeld van het gelijknamige register in de St.-Odulphuskerk in Assendelft. Voor de speelaard boekte de orgelmaker aanzienlijke winst door vele verbeteringen aan de toetsmechaniek. De zwaar spelende en muzikaal niet zo belangrijke koppeling van het Hoofdwerk aan het Positief verdween, de schade aan het tongwerk is hersteld. Tijdens het werk is bovendien besloten tot het deels vlakken van de onderzijden van de windladen en het vernieuwen van een deel van de belering van de bestaande magazijnbalg. Tegelijk met de werkzaamheden aan het orgel, pakte de gemeente de kerkmuren aan. Daardoor lag het werk aan het orgel enige tijd stil.

Boekje met CD

De oplevering en feestelijke ingebruikneming waren op 1 november jl. De orgelcommissie bracht ter gelegenheid van de renovatie een boekje uit met de geschiedenis van het orgel. Het boekje bevat een CD waarop werken te horen zijn die zijn opgenomen voor de renovatie en na de renovatie. Door nijver speurwerk van de orgelcommissie en bestudering van het pijpwerk vergrootten betrokkenen de kennis van de historische wortels van het instrument.

De heer Van der Poel is orgeladviseur van de Commissie Orgelzaken van onze kerk.

■ Bevingen beschadigen 69 Groningse monumenten

Negenenzestig van de omstreeks 100 rijksmonumenten in Noord-Groningen hebben schade geleden door aardbevingen als gevolg van gaswinning, zo meldt de website van het NRC Handelsblad. Dat blijkt uit een inventarisatie van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Het gaat om 34 kerken, 15 huizen, 13 boerderijen, 3 molens, 2 landhuizen, het oude raadhuis van Appingedam en één horeca gelegenheid. De meeste monumenten staan in Loppersum (18), Eemsum (13) en Delfzijl (11) en de schade varieert van scheuren in kerkgebouwen tot aan wankele schoorstenen.

Uit veiligheidsoverwegingen zijn verschillende gebouwen gestut en zijn van monumenten schoorstenen naar beneden gehaald en bewoners geëvacueerd. Soms zijn er direct noodreparaties uitgevoerd. Voor welk bedrag de rijksmonumenten aardbevingsschade hebben opgelopen, weet de RCE nog niet. "Dat overzicht is er nog niet", zegt een woordvoerder. "Niet alle schade-taxaties zijn af".

De eigenaren van monumenten melden hun aardbevingsschade bij de NAM. Met taxateurs en monumentenexperts wordt rapport opgemaakt en daarna handelt de NAM de schade af.

Het Dagblad van het Noorden van 20 november 2013 meldt dat de Petruskerk op de wierde aan de rand van Woldendorp er treurig bij staat. De toren van de dertiende eeuwse kruiskerk is aan beide kanten verzakt. Aardbevingen als gevolg van gaswinning zijn waarschijnlijk de boosdoener. Sinds een week siert een houten korset de voorkant van de kerk. Zes meter lange hardhouten balken en stalen trekstaven houden de boel bij elkaar. Ook aan de binnenkant zijn de stalen staven te zien. Ze lopen dwars door de hal en komen uit in de muur.

De Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) inspecteerde de kerk anderhalve maand geleden en besloot op eigen kosten het houten korset te plaatsen. Kerkrentmeester,

Jury Marsh Mercer Award geformeerd

Voor de Marsh Mercer Award, de belangrijke geldprijs voor innovatieve projecten van protestantse gemeenten, is de jury voor het jaar 2014 geformeerd. De winnaar van de Marsh Mercer Award wordt op het VKB-congres van 12 april a.s. bekend gemaakt.

De jury zal worden voorgezeten door Cor de Raadt, vicevoorzitter van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer; verder zal namens de VKB Dick Hoogendoorn deel uitmaken van de jury. Vanuit Marsh Mercer zijn de heren Henk Beekman en Hans Sevenstern in de jury afgevaardigd. En als externe deskundige is de heer Albert Reinstra van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed bereid gevonden hierin zitting te nemen.

De Marsh Mercer Award is een initiatief van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer en onze verzekeringsmaatschappij Marsh Mercer. Die heeft een bedrag van € 5.000 beschikbaar gesteld voor de gemeente die met het meest innovatieve idee komt, voor 2014 rondom het thema "Gebouwen" (in de ruime zin zoals die door de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer wordt gehanteerd, dus inclusief orgels, begraafplaatsen en kerkinterieurs). Belangrijk is dat de ingezonden projecten een voorbeeldfunctie voor andere kerkrentmeesters hebben. Heeft u op een originele manier een succesvolle (deel-)restauratie van uw kerkgebouw of uw orgel uitgevoerd? Een energiezuinig alternatief voor de kerkverwarming of -verlichting bedacht? Een briljant idee voor het beheer van uw begraafplaats ontwikkeld? Een nieuw multifunctioneel ontmoetingscentrum opgezet? U kunt uw projecten nog steeds inzenden, vraag daarvoor informatie aan op het VKB bureau 078-6393666 of info@kerkrentmeester.nl.

Deze maand zal de jury voor het eerst samenkomen om projecten te beoordelen. De gedachte is om in de congresspecial van "Kerkbeheer" van maart 2104 een aantal genomineerden bekend te maken en op het komende congres de winnaar uit dit gezelschap te selecteren.

De Petruskerk van Woldendorp in betere tijden.

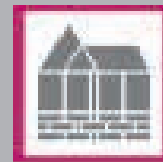
de heer B. Perdok, laat het schade-rapport van de NAM zien. "De verzakking van de toren is niet direct terug te leiden tot aardbevingen", zo leest hij voor. Maar bij verzakking

van de toren blijft het niet. Aan de buitenkant zitten meer scheuren.

Maar aardbevingsschade of niet. De verzakking van de buitenmuur is nu het grootste probleem. Als er iets verkeerd gaat dan kan de toren omvallen. "Dat is treurig. Deze kerk

ademt zoveel geschiedenis, dat mag gewoon niet kapot gaan", zegt Perdok. Daarom wordt het houten korset in het voorjaar ingeruild voor een steviger definitieve betonnen constructie. Het enige nadeel is dat de kerkelijke gemeente het geld voor deze definitieve constructie zelf moet betalen. "Dat moet lukken, want zo kunnen we ook niet verder", aldus de heer Perdok.

Kwaliteitsbeheer van begraafplaatsen

R.M. Belder

De LOB (Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen) hield op 14 november 2013 in het Beatrixgebouw van de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs te Utrecht haar algemene ledenvergadering.

De voorzitter, de heer J.M.H.J. Keizer, deelt mee dat de LOB kwaliteit van essentieel belang vindt in het kader van de exploitatie van begraafplaatsen. In het bestuur is gesproken over kwaliteitsnormering. Dat wil niet zeggen dat het bestuur dit van bovenaf aan de leden van de LOB wil opleggen, want de vereiste kwaliteit is vaak wel aanwezig. Een aandachtspunt is o.a. of de begraafplaatsen aan de wettelijke verplichtingen voldoen, want dat is een zeer belangrijke zaak.

Het bestuur van de LOB besloot een klankbordgroep in te stellen die bij een groot aantal begraafplaatsen (groot, klein, algemeen en bijzonder) nagaat hoe het in de praktijk met de kwaliteit van de begraafplaats gesteld is. Leden van de LOB worden uitgenodigd hierin zitting te nemen. De heer Keizer hoopt en vertrouwt er op dat er in de voorjaarsvergadering van 2014 een helder rapport over deze materie ligt, dat dan kan worden besproken.

Handleiding grafadministratie

Nadat de vergadering de begroting 2014 van de penningmeester, de heer F.P.H.A.M. Korsten, heeft vastgesteld, deelt mevrouw M. Kiebosch mee dat de Handleiding Grafadministratie gereed is gekomen. Er is hier door diverse personen veel tijd en aandacht aan geschonken. De handleiding is een gedrukte versie die de aanwezigen na afloop mee mogen nemen en verder zullen alle leden deze handleiding binnenkort krijgen toegezonden. Er is ook een digitale versie die veel uitgebreider is dan de printversie, want daarin zijn ook de passages opgeno-

Vertrekkende bestuursleden van de LOB, de heren A. van der Laan (links) en mr. B. van der Ven (rechts).

men die nogal aan verandering onderhevig zijn.

Hierna geeft de heer M. van Midwoud, consulent van de LOB, een korte toelichting op deze handleiding. In de digitale versie zijn opgenomen:

- de werkprocessen;
- standaard brieven en formulieren;
- overige documenten;
- de enquête resultaten; en
- de automatisering.

De documenten, die door de betreffende begraafplaats zelf op maat gemaakt moeten worden, zijn in Word opgenomen, zodat aanpassing/aanvulling vrij eenvoudig is uit te voeren. Er zijn veel vrijwilligers ingeschakeld om tot dit fraaie resultaat te komen. Dat is ook het geval geweest bij de automatisering, waarbij vrijwilligers onder leiding en verantwoording van de LOB met leveranciers spraken over de verschillende aangeboden pakketten.

Bestuurssamenstelling

De voorzitter deelt mee dat in 2014 de penningmeester, de heer Korsten, het bestuur zal verlaten omdat hij zijn maximale zittingstermijn (18 jaar bestuurslid LOB) erop heeft zitten. Het bestuur is op zoek naar opvol-

ging om de komende vacature te vervullen. Nu is aftredend de heer A. van der Laan, die in 2008 in het bestuur is gekomen en tot voor kort secretaris van de LOB was. Omdat de heer Van der Laan een eigen consultancybedrijf is begonnen, heeft hij zich uit de LOB teruggetrokken omdat deze zaken niet te combineren zijn. Verder is aftredend en niet herkiesbaar mr. B. van der Ven, die sinds 2005 bestuurslid van de LOB is. De voorzitter bedankt beide heren voor wat zij voor de LOB en haar leden hebben betekend en overhandigt hen een kleine attentie. Hij wenst hen voor de toekomst alle goeds toe.

Contributie en natuurbegraafplaatsen

Tijdens de rondvraag wordt de vraag gesteld over de hoogte van de LOB-contributie in relatie tot de grootte van de begraafplaats. De voorzitter deelt mee dat deze zaak aan de orde kan komen bij de bespreking over de contributie in het voorjaar van 2014. In dit verband merkt de voorzitter op dat er, wanneer het gaat om het manifesteren van de LOB in een tijd dat er steeds meer crematies plaatsvinden, in 2014 de Week van Begraafplaatsen wordt gehouden. Ter gelegen-

heid daarvan zou de LOB zich kunnen manifesteren, waarbij zij ook met iets nieuws zou kunnen komen.

Op een vraag over de visie van de LOB inzake natuurbegraafplaatsen, waarvoor de belangstelling steeds groter wordt, deelt de voorzitter mee dat deze begraafplaatsen lid van de LOB kunnen zijn. Men kan zich evenwel afvragen of de z.g. natuurbegraafplaats nu zo erg veel afwijkt van de overige begraafplaatsen. Op veel begraafplaatsen wordt steeds meer aandacht besteed aan groen en het idee van een wandelpark. De LOB heeft een goede relatie met de aanwezige natuurbegraafplaatsen, maar acht zich niet het instituut om de markt hiertegen te beschermen.

Bestrijdingsmiddelen

Tenslotte deelt de heer Van Midwoud mee dat Staatssecretaris Mansveld aanvankelijk besloten heeft om met ingang van 2017 gewasbeschermingsmiddelen (bestrijdingsmiddelen) op openbare terreinen (w.o. begraafplaatsen) te verbieden. Nu heeft zij dat vervroegd naar 2015. Ten aanzien van verharding w.o. grint is het lastig om dit te beheren. LOB heeft met VNG contact gehad om na te gaan of bereikt kan worden dat begraafplaatsen gerangschikt worden onder het begrip 'recreatieterreinen', want hiervoor zal de maatregel eerst in 2017 ingaan.

Tenslotte wijst de heer Van Midwoud op een pilot van 9 gemeenten over gebruikmaking van digitaal verlof in het kader van begravingen. Ook hierover is met de VNG contact geweest en van die zijde is gesteld dat alleen schriftelijk verlof voor begraven op een wettelijke basis stoelt.

Risico-inventarisatie & -evaluatie

De voorzitter sluit deze bijeenkomst af en na een kort pauze geeft hij het woord aan de heer J. Polman, die een presentatie geeft over risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E). De heer Polman zet uiteen dat het bij de RI&E gaat om het inzichtelijk maken van alle gevaren en de factoren die deze gevaren kunnen beïnvloeden. Het gaat hierbij om de begrippen: Veiligheid, Gezondheid

en Welzijn. Ondanks het feit dat organisaties die uitsluitend met vrijwilligers werken, zoals kerken, niet verplicht zijn een RI&E op te maken, is voor hen wel de ARBO-regelgeving die de basis van de RI&E vormt, van toepassing. Dat betekent o.a. dat ook de vrijwilligers die een begraafplaats beheren en exploiteren, gevaarlijke situaties wel inzichtelijk moeten maken.

Hierna wijst de heer Polman op het plan van aanpak en de daaraan verbonden wettelijke verplichtingen. Met betrekking tot de verantwoordelijkheid attendeert hij erop dat de werkgever vrijwel altijd aansprakelijk is. Bij andere organisaties, zoals verenigingen, stichtingen en kerkelijke gemeenten, is dat het bestuur, ondanks het feit dat iemand anders vanuit het bestuur de verantwoordelijkheid kreeg gedelegeerd. Hij besluit met enkele aandachtspunten, met name het vrijwilligerswerk. Wanneer de Arbeidsinspectie, die tot taak heeft te controleren of bedrijven en instellingen zich aan de wettelijke voorschriften houden, een bijzondere begraafplaats bezoekt en daar gevaarlijke situaties ontdekt, kan ook een kerkelijke gemeente een forse boete oplopen, zo besluit de heer Polman.

■ Woerdense Joodse begraafplaats in ere hersteld

De Joodse begraafplaats in Woerden is in de afgelopen jaren gerestaureerd, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 28 oktober 2013. Een muur van ongeveer 2 meter hoog en een poortgebouw onttrekken de Joodse begraafplaats aan het zicht. Onder het vallend blad rusten de lichamen van 55 Joodse Woerdenaren. De gemeente herstelde in de afgelopen tijd de muur en het poortgebouw. De dodenakker ligt op een hoek van de stervorm van het oude Woerden, vlak bij de singel, in het Westdampark.

Dat in 1856 deze begraafplaats werd aangelegd, had te maken met de Joodse gevangenis in Woerden. Omdat de gevangenen een koosjer

menu wilden, werden alle Joodse wetsovertreders naar de Woerdense gevangenis gebracht. Zo hoefde er maar in één gevangenis koosjer gekookt te worden. Joden die stierven in de gevangenis werden eerst begraven op de Joodse begraafplaats in Gouda. In 1856 kreeg de Nederlands-Israëlitische gemeenschap een stukje grond om haar doden te begraven.

Tot 1925 was er rond de begraafplaats een omheining van bomen en struikgewas. Toen de Joodse gemeente van Woerden werd samengevoegd met die van Gouda was uitbreiding niet meer noodzakelijk. Er werd een muur geplaatst en het poortgebouw werd gebouwd. De laatste zerk die erbij is geplaatst dateert uit 1927. De grafstenen zijn verouderd. Sommige zijn met een stalen staaf verankerd in de grond en van veel zerken zijn stukken afgebroken.

Toen in 2010 met de restauratie werd begonnen, werd ontdekt dat de stenen erg afgebrokkeld waren. De procedure om de muur goed te restaureren en het verkrijgen van vergunningen, duurde twee jaar. Dit jaar is het poorthuis gerestaureerd en begin oktober 2013 is de geres-taureerde begraafplaats geopend.

■ Dorpskerk Vaassen weer in gebruik

Het afgelopen najaar is de gerenoveerde Dorpskerk in Vaassen weer in gebruik genomen. Het gehele liturgisch centrum is aangepast, evenals het kerkinterieur. Naast het gerenoveerde interieur is rondom de hoofdingang een glazen tochtportaal aangebracht. In Vaassen is het kerkbezoek 's morgens zo'n 200 mensen en 's avonds 50. De herinrichting kostte ongeveer € 500.000, aldus een bericht in Kerk Magazine van september 2013.

Hoe oud is uw begraafplaatsreglement?

Vragen over beheer kerkelijke begraafplaatsen

Regelmatig krijgt de VKB vragen voorgelegd over het beheer van kerkelijke begraafplaatsen. Vaak wordt verwezen naar het Vademecum Kerkelijke Begraafplaatsen dat de VKB in 2010 uitgaf. Ook al is de informatie daarin te vinden, toch vinden kerkrentmeesters het plezierig om bepaalde zaken nog even te verifiëren. Dat is erg verstandig, want ook daar is de VKB voor.

Het afgelopen anderhalf jaar zijn veel vragen gesteld over het reglement begraafplaatsen dat als gevolg van de wijzigingen in de Wet op de lijkbezorging (Wlb) per 1 januari 2010 geheel is herzien. Verder waren er vragen en verzoeken om informatie over de positie van een rechthebbende, over asbussen en (urnen)-graven en over bovengronds begraven en de daarbij behorende tarieven.

In deze publicatie wordt aandacht gevraagd voor het reglement.

Heeft uw college dit aangepast aan de laatste wijzigingen van de Wlb?

De VKB constateert regelmatig dat nog vele colleges van kerkrentmeesters een beheersreglement voor de begraafplaats hanteren dat ouder is dan 2010. Daarom deze oproep om nog eens uw dit na te gaan, immers vaak staat men er niet bij stil hoe belangrijk een beheersverordening of een beheersreglement voor een begraafplaats is. In de Wet op de lijkbezorging (Wlb) 2010 staat weinig of niets geregeld. Dat is een bewuste keuze van de wetgever geweest, waardoor het plaatselijk zo geregeld kan worden rekening houdend met de plaatselijke omstandigheden.. Maar ... wel met inachtneming van de bepalingen zoals die in de Wlb voorkomen. De circa 450 colleges van kerkrentmeesters die een begraafplaats in exploitatie hebben, behoeven niet zelf zo'n reglement te bedenken. Sinds vele jaren beschikt de VKB overeen modelreglement waarin alle praktische zaken worden genoemd. Het modelreglement bevat:

- Algemene bepalingen en begripsomschrijvingen

- Openstelling, orde en rust op de begraafplaats
- Voorschriften voor lijkbezorging
- De graven en de grafrechten
- Grafbedekkingen
- Onderhoud.
- Ruiming van graven
- In stand te houden historische graven en opvallende grafbedekking
- Klachten
- Overgangsbepalingen en slotbepalingen.

Bij het reglement is een uitgebreide toelichting gevoegd. Het is zeer aan te bevelen het model reglement voor het Beheer van een Kerkelijke Begraafplaats, verkrijgbaar bij het Centraal Bureau van de VKB, als uitgangspunt te nemen voor een nieuw beheersreglement. Het blijven werken met een oud reglement schept risico's, omdat het niet denkbeeldig is dat het college dan in strijd handelt met de nieuwe Wet op de lijkbezorging, die per 1 januari 2010 gewijzigd is. Het model van de VKB is juridisch getoetst.

Heeft uw college nog geen actueel begraafplaatsreglement, namelijk een reglement van na januari 2010? Zorg er dan voor dat uw reglement actueel wordt. U kunt het modelreglement downloaden van de website www.kerkrentmeester.nl, na ingelogd te zijn en onder de zoekterm "Modelreglement". Ga er vervolgens mee aan de slag en wanneer u twijfelt of u alles goed heeft ingevuld, kunt u het concept ter beoordeling aan de VKB voorleggen via e-mail: R.Belder@kerkrentmeester.nl of per post: VKB, postbus 176, 3300 AD Dordrecht. Aan dit advies zijn geen kosten verbonden.

Nieuws uit de provincies

R.M. Belder

Het bestuur van de afdeling Zuid-Holland belegde op 11 en 12 november 2013 in resp. Alphen aan den Rijn en Papendrecht twee regiobijeenkomsten waar een uitwerking van het jaarthema 2013 van de VKB "Gebouwen" centraal stond. Onderstaande samenvatting betreft de bijeenkomst te Alphen aan den Rijn, waar de heer H. Sevenstern, risicospecialist op het gebied van brandveiligheid en werkzaam op de preventieafdeling van Marsh-Mercer, een inleiding hield over het onderwerp "Hoe (on)veilig is uw kerk?". Daarna hield de heer G. Oosterwijk, gemeenteadviseur kerkbeheer steunpunt Zuid-west, een lezing over mogelijkheden en beperkingen bij een stichting voor het beheer en de exploitatie van het kerkgebouw of kerkelijk centrum.

De voorzitter van de afdeling, de heer W.J. van Biezen, mocht ruim 40 kerkrentmeesters welkom heten, las een Bijbelgedeelte voor uit Matheus en ging voor in gebed, waarna hij het woord gaf aan de heer Sevenstern.

W.J. van Biezen.

Veiligheid en beveiliging

Kritische blik

De onderwerpen die de heer Sevenstern op boeiende wijze aan de orde stelde zijn: brandveiligheid, bedrijfshulp, inbraak en ARBO. Om op een verantwoorde wijze met

deze zaken om te gaan, is een kritische blik van iedere kerkrentmeester noodzakelijk. Iedere kerkrentmeester moet zich afvragen of hij of zij, gelet op de staat van onderhoud, wettelijke voorzieningen e.d. in dat gebouw aanwezig wil zijn. In het Bouwbesluit 2012 wordt een zorgplicht van eigenaar en gebruiker genoemd. De strekking van het Bouwbesluit richt zich voornamelijk op het ontvluchten van het gebouw bij een calamiteit. Ondanks het feit dat het Bouwbesluit verschil maakt tussen oudbouw en nieuwbouw, mogen zaken gelijkwaardig zijn voor b.v. de bedrijfshulpverlening, maar een BHV-er moet wel voldoen aan de normen die gesteld worden. Het moet dus een getraind iemand zijn.

Omdat het gebruik van een kerkgebouw niet altijd vergelijkbaar is met een ander soort gebouw waar regelmatig mensen bijeenkomen, heeft de brandweer begrip voor de wens om niet alle standaardregels zonder meer toe te passen op een kerkgebouw. Daarom gaat men er in de praktijk mee akkoord dat een bouwwerk niet aan bepaalde voorschriften hoeft te voldoen, indien het gebruik van dat bouwwerk tenminste dezelfde mate van brandveiligheid biedt als is bedoeld met de betreffende wetgeving. Dat betekent dat een gebruiker van een kerkgebouw op basis van eigen vindingrijkheid of creativiteit een alternatieve invulling kan geven aan bepaalde voorzieningen of voorschriften die vanwege brandveiligheid getroffen moeten worden.

Deze voorzieningen moeten wel getoetst worden door het bevoegde gezag, dat in de praktijk de brandweer is, en de gebruiker moet aantonen dat deze gelijkwaardige oplossing in stand wordt gehouden

Preventieve maatregelen

Hoewel de brandveiligheid op de eerste plaats bepaald wordt door de wetgever, dient er daarnaast

aandacht te zijn voor het bepalen van het eigen acceptatieniveau brandveiligheid door het college van kerkrentmeesters. Hierbij is bepalend het antwoord op de vraag of het kerkgebouw mag afbranden. Wanneer dat onacceptabel is, dan zal men fors moeten investeren in optimale fysieke en installatietechnische beveiliging. De heer Sevenstern is ook als brandweerman actief en spreekt uit ervaring over de praktijk wanneer een gebouw in brand staat. Veel mensen denken dat de brandweer uitrukt om het pand dat in brand staat te redden. Maar de eerste zorg van de brandweer gaat uit naar het redden van mens en dier en voorkomen dat belendende percelen in de brand gaan.

Belangrijk is een eigen risicoanalyse te maken van de activiteiten die plaatsvinden. Ook is het noodzakelijk dat in geval van verhuur aan derden, de huurder op deze zaken wordt gewezen. Maak goede afspraken en leg die vast. Maak verder een realistisch brandscenario, want 50 procent van de brandgevallen wordt veroorzaakt door elektriciteit. Veel brand ontstaat bij de meterkast, omdat daar veel wordt ingeplugd.

Ook wijst de heer Sevenstern op de beveiligingsniveaus, waarvoor de z.g. BIO-maatregelen (Bouwkundige voorzieningen, Installatietechnische voorzieningen en Organisatorische maatregelen) getroffen moeten worden. Onder dit laatste valt de bedrijfshulpverlening. Er is een nieuwe norm bedrijfshulpverlening NEN 8112 op komst.

Stappenplan

Om tot een verantwoord plan van aanpak te komen dat ook de instemming heeft van de Arbeidsinspectie, wanneer die bij een bepaald ongeval of calamiteit op het toneel verschijnt, is het noodzakelijk dat colleges van kerkrentmeesters o.m.:

- voldoen aan het Bouwbesluit 2012;

H. Sevenstern.

- een gebouwendossier aanleggen waarin opgenomen zijn alle bouwtekeningen van de panden, de verleende vergunningen en andere belangrijke documenten, zoals een ontruimingsplan of brandveiligheidsinstructie voor de gebruikers;
- er voor zorgen dat zij tijdig op de hoogte zijn van knelpunten, zodat men direct kan gaan werken aan een gelijkwaardige oplossing.

Verder noemt hij nog enkele elementen in het kader van de ARBO-zorg. Brand- en vluchtveiligheid vormen de verantwoordelijkheid van de eigenaar en de gebruiker van het gebouw. Primair is dit het college van kerkrentmeesters. O.m. de Arbeidsinspectie houdt toezicht op de naleving van de regelgeving.

De heer Sevenster wijst nog op de checklist "Zorg voor de veiligheid in kerkgebouwen" die de VKB in januari 2011 uitbracht en die van de website www.kerkrentmeester.nl te downloaden is.

Beschrijven van goederen

Tenslotte staat de heer Sevenstern stil bij inbraak en diefstal uit kerken. Een crimineel kijkt anders naar de kerk dan de kerkrentmeester. Ook hier geldt: de gelegenheid maakt de dief. Men realiseert zich vaak niet de waarde van de aanwezige goederen, want naast een financiële waarde hebben bepaalde goederen ook een kerk- en kunsthistorische waarde. Om schade door diefstal te verkleinen, is het noodzakelijk dat de

aanwezige goederen worden beschreven en gefotografeerd. Alle kenmerken van een goed worden vastgelegd, waarvoor de Object ID lijst (zie: www.archives.icom.museum/objectid/about.html) een goed hulpmiddel is.

Voorts is het noodzakelijk dat naar de buitenzijde van de kerk en de omgeving wordt gekeken. Zwakke punten worden in kaart gebracht en aan oplossingen kan worden gewerkt.

De heer Sevenstern sluit af met te stellen dat goede keuzes vooraf uiteindelijk kostenbesparend zijn. Kerkrentmeesters zullen zich risico-denken eigen moeten maken. Automatisch moet dan bij de keuze het belang van het gebouw worden meegenomen. Slimme keuzes sparen mankracht en verhogen de veiligheid, zo besluit de heer Sevenstern.

Gebouwenbeheer

Keuze maken

Hierna krijgt de heer Oosterwijk het woord. Hij deelt mee dat steeds

G. Oosterwijk.

meer colleges van kerkrentmeesters overwegen om, als gevolg van minder kerkbezoek en teruglopende inkomsten, ertoe over te gaan het kerkgebouw of kerkelijk centrum multifunctioneel te gaan gebruiken. De vraag is dan hoe het beheer wordt geregeld: Doen we dit zelf of laten we het beheer door een stichting doen. De kerkorde geeft in ordinantie 11-27 gemeenten de mogelijkheid om in voorkomende gevallen taken, bevoegdheden, rechten of verplichtingen over te dragen aan een stichting, wanneer vaststaat dat de daarbij op het spel staande belangen door een stichting voldoende kunnen worden behartigd. Voordat een gemeente daartoe overgaat, zal eerst helder moeten worden of er een meerwaarde is om de exploitatie van gebouwen aan een stichting over te dragen.

Verder wijst de heer Oosterwijk op soorten stichtingen die in kerkelijke gemeenten operationeel zijn. Naast de z.g. kerkelijke stichtingen, waarop de Generale Regeling Stichtingen van toepassing is, kent men ook de reguliere stichting. In zo'n stichting is er geen kerkelijke binding. Een veel voorkomende stichting die al sinds vele jaren gevormd wordt is de Stichting "Vrienden van dekerk". Eerst wanneer de kerkelijke gebouwen voor multifunctionele doeleinden en/of door andere kerkgemeenschappen worden gebruikt, heeft men te maken met andere regelgeving en andere verantwoordelijkheden. Dan is het belangrijk om zorgvuldig na te denken over nut en noodzaak van een stichting. Daarbij speelt dan ook een rol of het college van kerkrentmeesters voor een goed beheer van het multifunctioneel gebruik van kerkgebouwen of kerkelijke centra goed is toegerust en of het beschikt over de vereiste kennis. Een beheersstichting zal daarin gespecialiseerd zijn en een stichting "Vrienden van de ...kerk" zal haar kwaliteiten op het gebied van geldwerving en activiteiten daarop toespitsen.

Oprichten van een stichting

Wanneer een college van kerkrentmeesters een kerkelijke stichting wil oprichten kan dat eerst na instemming met de kerkenraad en het

RCBB (Regionale College voor de Behandeling van Beheerszaken). Het RCBB zal ook inhoudelijk naar de statuten kijken.

Belangrijk is verder dat dan goed gekeken wordt naar:

- de doelstelling van de stichting;
- de benoeming van bestuursleden. Wie benoemt bestuursleden en hoeveel invloed wil men het bestuur van de stichting geven?
- de financiële verantwoording. Wie keurt de begroting en de jaarrekening goed?
- wijziging van de statuten. Belangrijk is er voor te zorgen dat de statuten altijd in overleg met (dus met toestemming van) de kerkenraad gewijzigd mogen worden.

Verder is het van belang dat tevoren duidelijk afspraken worden gemaakt over:

- verantwoordelijkheden;
- kerkelijk gebruik en niet-kerkelijk gebruik. Wanneer de kerk of het kerkelijk centrum gebruikt wordt voor een uitvaart en het gebouw is op dat moment aan derden verhuurd, dan moeten deze laatste uitwijken. Dat moet tevoren geregeld zijn;
- wat mag wel en wat mag niet. Wil een kerkenraad b.v. dat het gebouw gebruikt wordt voor politieke bijeenkomsten?

Belastingen

Voorts wijst de heer Oosterwijk erop dat kerkelijke stichtingen in het kader van ANBI onder de groepsbeschikking van de kerk kunnen vallen. Zij moeten per 1 januari 2014 voldoen aan de nieuwe ANBI-eisen in het kader van transparantie en toezicht (Zie hiervoor ook de artikelen van mr. J. Broekhuizen in "Kerkbeheer" van mei, september en november 2013).

Ook noemt de heer Oosterwijk enkele facetten van de BTW waarmee een stichting te maken kan krijgen, omdat ook de stichting BTW-plichtig is wanneer zij op regelmatige basis deel neemt aan het economisch verkeer. Tenslotte kan een stichting te maken krijgen met vennootschapsbelasting. In allebei de situaties adviseert hij hiervoor de Belastingdienst te raadplegen.

Samenvatting

Tenslotte adviseert de heer Oosterwijk kerkrentmeesters die van plan zijn het beheer van het kerkgebouw of kerkelijke centrum over te dragen aan een stichting:

- tevoren hierover goed na te denken zodat duidelijk wordt wat de meerwaarde van het beheer in een stichting is;
- informatie in te winnen bij kerkelijke gemeenten die hier al jaren ervaring mee hebben;
- indien nodig externe deskundige hulp in te roepen;
- duidelijke afspraken te maken en die goed vastleggen; en
- ervoor te zorgen dat de kerkenraad in gesprek blijft met het stichtingsbestuur. Dat kan o.m. door vast te leggen dat de kerkenraad bestuursleden van de stichting benoemt en dat begroting en jaarrekening de goedkeuring van de kerkenraad behoeven.

Na de pauze is er een levendige discussie over beide inleidingen, met vele praktische vragen. De voorzitter bedankt beide heren voor de goede en heldere wijze waarop zij de aanwezigen over de problematiek van veiligheid, beveiliging en het beheer van kerkelijke gebouwen hebben geïnformeerd.

Tenslotte wijst de voorzitter op het VKB-Congres dat op 12 april 2014 in "De Reehorst" te Ede wordt gehouden en dat in het teken van "Mensen" zal staan. Ook kerkenraden worden voor dit congres uitgenodigd. Nadat hij nog aandacht heeft gevraagd voor de ledenvergadering van de afdeling op 20 maart 2014, waarbij ook de vervulling van de toekomstige vacature van voorzitter aan de orde komt, en na het gezamenlijk uitgesproken "Onze Vader", sluit de heer Van Biezen deze regiobijeenkomst van de afdeling Zuid-Holland.

■ Oudste orgel van Nijmegen gerestaureerd

Tijdens een feestelijke dienst werd op 27 oktober 2013 in de Lutherse kerk te Nijmegen het 18e-eeuwse Van Deventer/Heynemanorgel na restauratie weer in gebruik geno-

men. Het gaat om het oudste orgel van Nijmegen, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 24 oktober 2013. De restauratie werd uitgevoerd door de firma Henk van Eeken Orgelmaker te Herwijnen.

In 1924 nam de evangelisch-lutherse gemeente het huidige kerkgebouw aan de Prins Hendrikstraat in gebruik, dat in 1898 was gebouwd als verenigingsgebouw van de hervormde gemeente. Het orgel werd daarbij overgeplaatst door de firma J. de Koff en Zn. te Utrecht. In 1940 werd het orgel ingrijpend omgebouwd tot een instrument met twee manualen en zelfstandig pedaal met elektro-pneumatische tracturen, door orgelbouwer G. van Leeuwen te Leiderdorp. Nadat het Van Leeuwenorgel in de jaren tachtig steeds meer storingen begon te vertonen, vatte de predikante van de evangelisch-lutherse gemeente, ds. Perla Akerboom-Roelofs, het plan op om het orgel te laten restaureren

In 1997 bracht orgeladviseur dr. Hans van Nieuwkoop een uitgebreid rapport en restauratieplan uit, dat voorzag in herstel van de situatie van 1781. Na het inwinnen van diverse offertes werd de restauratie in 1997 aanbesteed aan de firma Henk van Eeken Orgelmaker te Herwijnen. In 2008 kwam er zicht op rijkssubsidie en konden de plannen worden uitgewerkt. Dr. Hans van Nieuwkoop was vanwege ziekte inmiddels opgevolgd door Jan Jongepier en vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd werd deze in 2008 op zijn beurt opgevolgd door Aart van Beek.

Bij de restauratie is de orgelkast gereconstrueerd naar de situatie van 1924. Er is een nieuwe windvoorziening gebouwd met twee spaanballen en trapinstallatie, een nieuwe windlade en nieuwe speel- en registermechanieken. Het oude pijpwerk is uiterst zorgvuldig hersteld, de dispositie is hersteld naar de situatie 1781. Op Hervormingsdag, donderdag 31 oktober, vond voor genodigden een presentatie van het orgel plaats door de orgeladviseur, prof. dr. Harald Vogel uit Bremen.

Nieuws uit de provincies

R.M. Belder

In de Dorpskerk van de protestantse gemeente te Rheden hield de afdeling Gelderland op 21 november 2013 haar regiobijeenkomst die in het teken stond van de plaatselijke geldwerving. De voorzitter van de afdeling, de heer J.A. Riemersma, leest een Bijbelgedeelte uit Jesaja 43 voor en gaat voor in gebed. Hierna heet hij de circa 50 aanwezigen welkom. In het kader van informatieverstrekking en voorlichting aan de kerkrentmeesters wijst hij op het maandblad "Kerkbeheer" dat naar zijn mening ook op de tafel van de kerkenraad behoort te liggen. Hij verzoekt kerkrentmeesters er aan mee te werken dat voorzitter en scriba van de kerkenraad een abonnement op dit blad nemen.

J.A. Riemersma.

Geldwerving: een feest!

Hierna geeft hij het woord aan de heer E. Fokkema, die o.a. de laatste jaren bij Kerk in Actie werkzaam was en die in zijn hoedanigheid van adviseur van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving bij de uitrol van de nieuwe communicatiestrategie van Kerkbalans "Verbreden en verdiepen" betrokken was. De bedoeling van deze avond is dat gemeenteleden anders worden benaderd voor de jaarlijkse bijdrage die nodig is om het kerkenwerk in stand te houden. Kerkrentmeesters gebruiken folders of brieven waarin

zij hun financiële nood kenbaar maken. Zij hopen dat gemeenteleden dit oppakken en daardoor méér gaan geven, zodat de begroting voor het nieuwe jaar weer sluitend wordt.

Hij houdt de kerkrentmeesters een spiegel voor om de geldwerving eens vanuit het pastoraal oogpunt te bekijken. Dan ontdekken we de veelkleurigheid van de mensen die uniek zijn! Deze pastorale visie, het omzien naar elkaar, is het belangrijkste wat de kerk in deze losgeraakte wereld voor haar leden en de gemeenschap kan betekenen. Ga eens uit van de situatie van die ander die nooit in de kerk komt en benaderd wordt voor een Kerkbalansbijdrage. Probeer eens in de huid van die ander te kruipen, die zich zal afvragen: Wat heb ik aan die kerk? Laten we eens duidelijk maken wat de kerk voor de maatschappij kan betekenen. Een maatschappij waar als gevolg van allerlei ontwikkelingen sprake is van veel onvrede en desinteresse. Laat de kerk, juist nu zij aan de marge van de samenleving is terecht gekomen, haar kernwaarden duidelijk profileren.

Veelkleurige samenleving

Vanuit deze filosofie moet ook de geldwerving anders worden opgezet, want een veranderende kerkgemeenschap vraagt ook om een andere methode van geldwerving: benadering van gemeenteleden die erg veelkleurig zijn. Mensen zijn geïnteresseerd in mensenverhalen. Dan ga je niet meer werken met de traditionele folder, maar laat je zien wat er in de kerk allemaal gebeurt.

De heer Fokkema wijst in dit verband op de Kerkbalansspecial die de protestantse gemeente Twello de laatste jaren uitgeeft. Daarin wordt duidelijk dat de kerk er is op de kruispunten van het leven (geboorte, doop, huwelijk, afscheid). Hierin komen mensen aan het woord die hun verhaal vertellen. Een gemeen-

schap van mensen die met elkaar verbonden zijn door het geloof. Zo verschillend als ze zijn: zoekend, overtuigd, twijfelend, betrokken, losjes verbonden, maar toch allemaal behorend tot die ene kerk.

Voor de een is het geloof dagelijkse realiteit, houvast voor elke dag. Voor de ander is het vooral helpend op de kruispunten van het leven. Ook dan willen we er als gemeente zijn voor u en voor jou. In de genoemde Kerkbalansspecial komen ook jongeren aan het woord waarin zij aangeven dat zij niet zo vaak in de kerk komen, maar het geloof van huis hebben meegekregen. We hadden de behoefte om God te betrekken bij ons huwelijk en daarom zijn we blij dat we de keuze hebben gemaakt in de kerk te trouwen. Of de jongere die zegt dat hij weinig in de kerk komt, maar het leuk vindt om te helpen bij een talentenveiling en de jaarlijkse rommelmarkt. Als ik dan zie wie er allemaal mee doen, geeft mij dat een enorme boost!

E. Fokkema.

Internet Mijn Kerk

De heer Fokkema wijst erop dat, al is het kerkgebouw niet elke dag open, de kerk wel elke dag voor iedereen bereikbaar is. Het is een vierplaats, een schuilhut van mensen waar men stil kan zijn en kan gedenken. Een kerk waar voorbeden worden gedaan, een huis van bemoediging en waar naar muziek geluisterd kan worden. Het is ook een gebouw

waar er allerlei exposities kunnen zijn en het kan zelfs een feestzaal zijn en een café. Hij wijst in dit verband ook op het blad "Bries" waarin uiteen gezet wordt dat de afgelopen zomer de internetkerk 'Mijn Kerk' werd gelanceerd, een van de pioniersplekken van de Protestantse Kerk in Nederland. In deze internetkerk wordt men uitgenodigd om te delen wat het leven de moeite waard maakt: Deel je pieken en dalen, of pak een rustmoment en steek een kaars aan. Er zijn een digitaal pastoraat, een digitaal diaconaat en een interactief platform voor allerlei vragen. Een digitale kerk is niets anders dan een voortzetting op internet van wat er in werkelijk al is. Een plek waar je een kaarsje kunt opsteken, een gebed kunt plaatsen, foto's en preken kunt bekijken en waar je je verhaal kwijt kunt. Mijn kerk is als het ware een nieuw filiaal van de kerk van alle plaatsen en alle tijden.

Kernwaarden

De kerk heeft als geen andere organisatie de beschikking op diverse kernwaarden die mensen aanspreken. Deze kernwaarden kunnen de basis zijn om een geldwervingsactie op te zetten. Maar de boodschap moet wel duidelijk overkomen. Illustreer dit met foto's of cartoons. Oudere mensen lezen soms nog wel een brief of een folder, maar jongeren werken met apps en andere turbotaal.

De heer Fokkema vindt dat tegen de achtergrond van de veelkleurigheid en de kernwaarden (de boodschap van de kerk, emotie, betrokkenheid, aandacht voor de zwakken, eenzaam) er met gemeenteleden gecommuniceerd behoort te worden. Bij alles wat de kerkelijke organisatie op lokaal niveau betreft, moet de mens centraal staan. Maar die mens, die zo divers en uniek is, moet ook 'op maat' benaderd worden.

Verder noemt hij ook het blad NICO. (genoemd naar de Nicolaaskerk) van de protestantse gemeente van Wijhe. Het is een in glossy uitgevoerde uitgave van circa 24 pagina's die huis-aan-huis wordt verspreid. Hierin zijn artikelen van allerlei mensen opgenomen, ook mensen die een

geringe betrokkenheid bij de kerkelijke gemeente hebben. Maar juist omdat de kerk er is voor de gehele dorpsgemeenschap moeten juist ook zij aan het woord komen.

Geldwerving is gemeenteopbouw

De heer Fokkema vat zijn inleiding als volgt samen. Besef dat geldwerving een zaak is van gemeenteopbouw, want vanuit de pastorale invalshoek ga je mensen benaderen. Laat mensen aan het woord en breng een positief verhaal, waardoor anderen geraakt worden. Zorg er voor dat het goed leesbaar is, met name ook voor oudere mensen.

Maak gebruik van specialisten en laat, wanneer het enigszins kan, concrete projecten zien zodat duidelijk wordt waarom het belangrijk is dat mensen aan de kerk geven. Ook is de heer Fokkema van mening dat het van belang is om het resultaat te laten zien. Gemeenteleden bedanken en hen zelf aan het woord laten door o.a. een toelichting op de collecte te geven. Maak gebruik van eigentijdse communicatiemiddelen en zorg er o.m. voor dat de website bijgehouden wordt.

De Kerkbalansspecial, zoals die van NICO en Twello kosten geld. Sommige gemeenten vinden hier een sponsor voor of anderen nemen enkele advertenties op. Belangrijk is op de omslag de stuksprijs van de special te vermelden, want dat voorkomt vragen van gemeenteleden die zich afvragen waarom de kerk zich met zulk duur drukwerk presenteert. Geldwerving is een wezenlijk onderdeel van gemeenteopbouw, waarbij alle facetten van gemeenteopbouw betrokken moeten worden, zo besluit de heer Fokkema zijn boeiende en inspirerende inleiding.

Na de pauze en de daarna volgende gedachtewisseling bedankt de heer Riemersma de heer Fokkema voor diens bewogen inleiding, die menige kerkrentmeester stof tot nadenken zal geven. Nadat de heer Fokkema een dankgebed heeft uitgesproken, sluit de heer Riemersma deze bijeenkomst.

■ Boek "Kerkkappen in Nederland 1800-1970" verschenen

Het boek "Kerkkappen in Nederland 1800-1970", dat onlangs verscheen, beschrijft de constructieve ontwikkelingen van traditionele gestapelde houtconstructies tot modernere bouwvormen. Kerkgebouwen hebben eeuwenlang het beeld van stad en dorp gedomineerd. Onder het imposante dak leidt de kapconstructie een verborgen bestaan in de schemerduistere ruimte tussen pan en plafond. Voor het eerst wordt in dit boek een blik onder de daken van Nederlandse kerkgebouwen geboden. In samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed schetst architectuur- en bouwhistoricus Ronald Stenvert de ontwikkeling van kerkkappen tussen 1800 en 1970, naar aanleiding van een tiental pas gerestaureerde kerken.

In een tijd waarin herbestemming van kerken aan de orde van de dag is, is kennis over de constructieve ontwikkeling van kerkkappen van groot belang. Vanuit een bredere cultuurhistorische context wordt ingegaan op de ontwikkeling van de toegepaste hang-, schoor- en springwerken in de kapconstructies. Ook het gebruik van moderne materialen als ijzer, beton en gelamineerde spanten komt aan bod.

De ontwikkeling van de kerkkappen in deze periode is aangegrepen om een overzicht te geven van de ontwikkeling van het kerkgebouw als groep en zijn verdeling naar plaats, tijd en gezindte. Deze 'sociometrie' van dit gebouwtype toont de golven van aanwas en aspiratie in de onderzochte periode.

Het boek bevat een uitgebreide bronnenlijst, een lijst met termverklaringen, een uitvoerig register en een samenvatting in het Engels.

Het boek kost € 29,95 (ISBN 978 90 663 0723 0), bevat 176 pagina's en circa 200 illustraties in kleur en zwart-wit.

De kerk van Kijfhoek

R.M. Belder

Houdt mij in stand, ik hoor in het land!

In het noorden van ons land (Friesland en Groningen bijvoorbeeld) zijn er diverse kleine kerkgemeenschappen die door de eeuwen heen een zelfstandige gemeente waren en nu, als gevolg van kerkverlating, nog alles in het werk stellen om zo lang mogelijk zelfstandig te blijven, waardoor de eigen identiteit het beste blijft gewaarborgd. Ds. W.B. Beekman, die voor diverse provinciale afdelingen van onze Vereniging de afgelopen paar jaar een heldere visie gaf over het in stand houden van de Dorpskerk (zie zijn studie: 'Leve de Dorpskerk' uit 2011), gaf daarvoor het vereiste medicijn. In diverse edities van "Kerkbeheer" is daarover gepubliceerd.

Maar ook in andere delen van ons land komen zeer kleine gemeenten voor. Een van die gemeenten, die in 1973 met de toenmalige hervormde gemeente van Heerjansdam is gefuseerd, is Kijfhoek. Kijfhoek kan als een buurtschap worden beschouwd met een handjevol huizen en een kerkje en vroeger was er ook een school. Kijfhoek valt burgerlijk onder de gemeente Zwijndrecht, waaronder ook Heerjansdam ressorteert.

Ontstaan

De Zwijndrechtse waard, het zuidoostelijk deel van het vroegere IJsselmonde, was in de vroege Middeleeuwen al bewoond. Door de watersnoodramp van 1322 ging het ten onder, maar in 1331 werd het plan tot herdijking van de waard gepresenteerd. Graaf Willem III, de initiatiefnemer van de herdijking, beleende iedere financiële deelnemer met een deel, een ambacht, en de daarbij behorende rechten. Eén van deelnemers was Daniël van de Merwede. Hij kreeg een achtendeel, het gebied rondom de Kijfhoekkerk,

Kerk van Kijfhoek.

in het hart van de Zwijndrechtse waard. De ambachtsheren kregen ook het recht in hun ambacht een kerk te bouwen en maakten daarvan ook gebruik. Zo rond 1300 was de bouw gerealiseerd. De oudste vermelding van de Kijfhoekkerk is te vinden in een verleibrief van 1388 (een document waarin het in leen geven van land geregeld is). Kijfhoek ging in 1857 op in de gemeente Grote Lindt die in 1881 vervolgens bij de gemeente Zwijndrecht werd gevoegd.

De van oorsprong rooms-katholieke kerk is vanaf de Reformatie in gebruik bij de hervormde gemeente Heerjansdam-Kijfhoek. Het is een eenbeukig laatgotisch kerkje met een driezijdig gesloten koor dat gedekt is met een tongewelf. Het kerkje staat op een stroomrug van de Devel, een vroegere rivierarm. Vroeger was het kerkje omringd door een gracht. De kerk werd gebouwd in de overgangsfase van romaanse naar de gotische bouwstijl. Verondersteld wordt dat het schip van het kerkje destijds door de Eemsteyner monniken is gebouwd, die toen ook in Kijfhoek een klooster hadden.

De kerk is vermoedelijk rond 1500 vergroot met een schip, dat gebouwd werd door de Eemsteyner monniken. In de 17e eeuw is het vernieuwd en in de 19e eeuw weer gewijzigd. In 1992/1993 is de kerk onderheid en geheel gerestaureerd. De kosten bedroegen f 1,7 miljoen ofwel bijna € 773.000. Tijdens de restauratie is de piscine, een waterbekken, in de zuidoostgevel van het koor teruggevonden en in ere hersteld.

Inwoners en bereik van de kerk

In 1515 waren er in Kijfhoek zes huizen, een kerk en een klooster. De totale bevolking bestond uit 28 personen. Driehonderd jaar later, in 1822, waren er 133 inwoners en medio de 19e eeuw bestond Kijfhoek uit 10 woningen en boerderijen, die door 18 huisgezinnen werden bewoond. Totaal waren dit 85 personen die allen tot de hervormde gemeente Kijfhoek behoorden

Nu bestaat Kijfhoek uit een paar boerderijen en enkele woningen, maar tijdens de eredienst van 4 augustus jl. werd deze door 33 personen bezocht.

Vroeger waren de wegen om het kerkje te bereiken, slecht begaanbaar. Het kerkje was gebouwd op een hoog gelegen terreingedeelte, namelijk op een hoge natuurlijke rug van de oever van de Devel. Veel kerkgangers kwamen dan ook per schuit, de predikant uit Heerjansdam niet uitgesloten. De hervormde gemeente van Kijfhoek, zo blijkt uit de jaarrekeningen, beschikte zelfs over een eigen vaartuig. In 1848 kocht de kerkvoogdij voor f 30 nog een nieuw schip. Van het water is nu niets meer te zien. Als gevolg van een wijziging van de bemaling, is in 1926 de Devel drooggelegd.

Interieur

Een halfmond gesloten deur in de westgevel geeft toegang tot het kerkje. Links zijn er de dienstruimten en rechts de consistorie. In het glas van de openslaande deuren naar de kerkzaal zijn de wapens gegraveerd van de gemeente Heerjansdam (links) en rechts dat van de ambachtsheerlijkheid Kijfhoek. In het pad zijn drie grafstenen gemetseld. Links en rechts in het smallere deel, het koor, ziet men versnijdingen die tijdens de restauratie in hun oorspronkelijke vorm zijn hersteld. Boven ziet men dat de plaats waar de dakspanten samen komen, is afgedekt met het gemeentewapen van Zwijndrecht.

Door het zogenoemde 'tuinhek' betreedt men het oostelijk deel van het koor. In de periode dat de kerk voor de rooms-katholieke eredienst in gebruik was, stond hier het altaar waarachter de priester rituele handelingen verrichtte. Het daarbij gebruikte gewijde water werd via de piscine, een waterbekken, afgevoerd naar het kerkhof, dat nog steeds in gebruik is.

De preekstoel dateert uit de 17e eeuw en is gedekt met halfronde eiken deeltjes die als duigen van een ton bijeengehouden worden door klampen die er als hoepels omheen liggen. De kanselbijbel dateert uit 1663. Het doopvont is een ontwerp van Fred Tuinman en in 1993 vervaardigd.

Teruglopend ziet men het front van de orgelgalerij gesierd met het wapen van Kijfhoek. Via de trap rechts bereikt men de orgelgalerij. Het orgel is in 1979 aangeschaft en

telt 270 pijpen. Op de galerij vindt men een permanente tentoonstelling van het kerkgebouw en de restauratie, alsmede twee lijkbaren.

Vanaf de galerij werd de klok met de hand geluid. Deze weegt ongeveer 75 kilo en heeft een opschrift: "Evert Vos me fecit tot Geertruidenberg. 1612": Evert Vos heeft mij in 1612 in Geertruidenberg gemaakt. Al eeuwenlang doet de klok dienst, zij het met een onderbreking van 1943 tot 1946. De Duitse oorlogsindustrie had gebrek aan brons en vorderde de klokken uit de kerken, dus ook die van Kijfhoek. Vanaf 2005 gebeurt het luiden door het inschakelen van een elektromotor, toen is ook de klepel vervangen.

Kerkelijke functie en cultureel centrum

Op de eerste en derde zondag van de maand worden om 15.00 uur kerkdiensten gehouden. Soms wordt er een burgerlijk huwelijk gesloten waarvoor men € 250 betaalt. Ook worden er kerkelijke huwelijken in de Kijfhoekkerk gesloten. Het bruidspaar neemt contact op met de gastvrouw om de kerk te reserveren. Het paar regelt zelf de predikant, ambtsdragers en de organist. Een bruidspaar dat niet tot de protestantse gemeente van Heerjansdam-Kijfhoek behoort, betaalt € 250. Wanneer het kerkelijk huwelijk aan dat van het burgerlijk huwelijk aansluit, betaalt men voor een kerkelijk huwelijk € 100.

Gedurende de maanden mei tot en met oktober is de kerk op iedere eerste zaterdag van de maand voor het publiek geopend van 11.00 tot 16.00 uur. Ook is het mogelijk dat op verzoek van belangstellenden een lezing over de geschiedenis van het kerkje en de buurtschap wordt gehouden.

Sinds 16 februari 1993 is er een Stichting Behoud Kijfhoekkerk die zich als doel stelt het organiseren, uitvoeren en coördineren van activiteiten voor het bijeenbrengen van gelden tot het behoud van de Kijfhoekkerk. De informatiefolder 650 jaar Kijfhoekkerk te Zwijndrecht, die in het kerkje aanwezig is, heeft als slogan 'Houdt mij in stand, ik hoor in het land!'

■ Kerksluiting protestantse gemeente Hoogeveen

De zes wijkgemeenten van de protestantse gemeente Hoogeveen krijgen langer de tijd om te reageren op de voorgenomen sluiting van drie van de zes kerkgebouwen. Dat heeft de algemene kerkenraad (AK) onlangs besloten, zo meldt het Reformatorisch Dagblad van 14 november 2013.

In februari neemt de AK, na het consulteren van de wijkgemeenten, een definitief besluit.

AK-voorzitter Siebrand Bisschop laat desgevraagd weten dat het uitstel niet te maken heeft met emoties, maar met gewenste zorgvuldigheid. "De voorgenomen sluiting brengt natuurlijk emoties met zich, maar we hebben tot nu toe in goede harmonie met elkaar kunnen overleggen over deze pijnlijke beslissingen". De AK heeft besloten drie kerken te verkopen: de Oosterkerk (2017), de Kerkboerderij (2019) en de Grote Kerk (2020/2021).

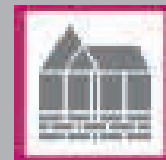
Als verkoop van de Grote Kerk, een monument, geen optie is, wil de AK een stichting oprichten die het gebouw overneemt. De zondagse erediensten zouden dan nog in de Grote Kerk kunnen plaatsvinden. Kerken die openblijven, zijn de Goede Herderkerk, de Hoofdstraatkerk en de Vredehorst.

De sanering is volgens de AK nodig omdat er anders tot 2017 zo'n € 1,6 miljoen meer zou worden uitgegeven dan er aan vrijwillige bijdragen binnenkomt. De gemeente telt 9500 leden. Jaarlijks daalt het ledental met 4 procent.

De AK verwacht dat er door de te nemen maatregelen – het afstoten van kerkgebouwen, het terugbrengen van het aantal predikantsplaatsen van tien naar zes en het bezuinigen op de overige personeelskosten – rond 2016 weer een overschot op de begroting zal ontstaan.

Op dit moment maken wijk 1 (Gereformeerde Bond) en wijk 2 (confessioneel) gebruik van de Grote Kerk. Wijk 1 is bezig met het beroepen van een predikant voor ruim 0,4

Kerkelijk erfgoed op drift

Nu kerken hun deuren sluiten, dreigen avondmaalsbekers en andere cultuurschatten zoek te raken. Sytse ten Hoeve uit Nijland, oud-kerkvoogd, voormalig museumdirecteur, lid van het Regionale College voor de Behandeling van Beheerszaken (RCBB) en lid van de Stichting Alde Fryske Tsjerken, maakt zich grote zorgen. In de Leeuwarder Courant van 12 oktober 2013 is een interview met de heer Ten Hoeve opgenomen dat wij hieronder overnemen.

Een achttiende-eeuws beeldhouwwerk uit de Grote Kerk van Leeuwarden bleek enkele jaren geleden bij een man in New Jersey thuis te staan. Zijn vader had het kunststuk in 1985 op een veiling in New York gekocht. Toen de Amerikaan het beeldhouwwerk in 2010 te koop zette, werd het in Nederland herkend: het had vroeger boven de bank van het stadsbestuur gehangen. Het Anthony Gasthuis in Leeuwarden kocht het en liet het terugplaatsen in de Grote Kerk.

Cultuurvernietiging

Over de hele wereld zijn waardevolle kunststukken uit Friese kerken verspreid geraakt. Vooral in de negentiende eeuw gebeurde dit op grote schaal, want er bestond nog nauwelijks bescherming voor historische gebouwen en kerkelijke voorwerpen. Pas nadat jonkheer Victor de Stuers in 1873 een vlammen betoog had geschreven tegen deze cultuurvernietiging, kwam er verandering op gang.

Nu, 140 jaar later, waakt een overvloed aan wetten over onze monumenten en kunst. Toch zijn de roerende goederen in oude gebouwen niet veilig, waarschuwt Sytse ten Hoeve. Integendeel. Vooral in de kerkenwereld is er reden tot grote zorg, nu het ene na het andere godshuis zijn kerkelijke functie verliest.

De heer Ten Hoeve hield in 2012 op een symposium van de Ottema Kingma Stichting een inleiding over dit onderwerp: 'Protestants Cultureel erfgoed op drift'. Zijn inleiding werd later gepubliceerd in de symposiumbundel 'Onbeheersbaar erfgoed – Zonder kennis geen keuze'. Ten

S. ten Hoeve.

Hoeve (67) was als kind al geboeid door geschiedenis. Geen wonder, want hij groeide op naast de Grote Kerk in Leeuwarden. "De historie raakte mij. Het idee dat de Nassau's daar begaven liggen, zo dicht bij ons".

Op de kweekschool schreef hij een scriptie over Friese preekstoelen. Als onderwijzer in Nijland bleef hij later zijn vrije tijd steken in erfgoedgeschiedenis. Uiteindelijk kon Ten Hoeve hiervan zijn beroep maken. Van 1975 tot 2005 was hij directeur van het Fries Scheepvaartmuseum in Sneek. Hij steekt nog altijd veel energie in het kerkelijk erfgoed. Tegenwoordig is Ten Hoeve bestuurslid van het RCBB en van de Stichting Alde Fryske Tsjerken.

De ondergang van de godshuizen baart hem zorgen: "De kerken waren altijd het middelpunt van steden en dorpen. De mensen hebben eeuwenlang hun emoties en ook hun twijfels in zo'n gebouw beleefd. De bekens van het avondmaal zijn de handen van al deze

mensen gepasseerd". Zo'n beker is eigendom van de gemeenschap en hoort bij het kerkgebouw, vindt Ten Hoeve.

Oude kostbare zilverstukken

Voorals hervormde en katholieke kerken beschikken over zeer oude kostbare zilverstukken. Naar oud gebruik bewaarden kosteren en diaconen het kerkzilver meestal thuis. Dat ging eeuwenlang goed totdat de grote kerkkrimp in de twintigste eeuw op gang kwam. Veel kerkelijke gemeenten werden zo klein dat het zilver in onbruik raakte. Overlijdt een van de laatst overgebleven kerkbestuurders, dan vraagt niemand uit de kerk meer naar het kerkzilver. En de kinderen herkennen de avondmaalsbeker niet wanneer ze het huis opruimen. Zo ging het in Dongjum, zegt Ten Hoeve. Waardevolle stukken zilver werden op de markt verkocht. Gelukkig slaagde de kerk er later in om de eigendommen weer terug te kopen.

De doopsgezinde gemeente van Woudsend verlootte in 1969 haar roerende eigendommen onder de laatst overgebleven kerkleden, want het kerkgebouw ging dicht. Deze spullen hadden echter grote cultuurhistorische waarde, zegt Ten Hoeve: "Uiteindelijk hebben wij weer een aantal teruggeven. Ze staan nu in het Fries Scheepvaartmuseum. In de kerk zit nu restaurant 't Ponkje".

Onder ten Hoeves leiding benaderde het Scheepvaartmuseum zelf kerken en bood aan hun kunstschatten in bruikleen te nemen. Zo kwamen bijvoorbeeld een zeldzame drinkhoorn van Abbega en kerkschatten

uit Makkum en Deersum in het museum terecht. "Ik heb meegeholpen om de herdenkingsborden van doden uit de kerk van Scharnegoutum te redden en naar de kerk van Bozum over te brengen", zo stelt de heer Ten Hoeve. Ook de bijzondere doopschaal van Oosterwierum kwam in bruikleen bij het Sneker museum. Dit kunststuk is zeventiende eeuws, maar heeft een nog oudere historie. De schaal is namelijk gemaakt van een omgesmolten 'paapsken kelck', die al in 1319 gemaakt was.

Musea gaan ontzamen

Raken zeldzame stukken toch weg, dan treedt de Ottema Kingma Stichting soms op als redder, waarna het als bruikleen in een museum terecht kan komen. Eenvoudig gaat dit niet, want musea zijn tegenwoordig haast meer bezig met ontzamen dan met verzamelen, zo constateert Ten Hoeve. De stichting redde een zestiende eeuwse drinkhoorn die nu in de topstukkenexpositie van het Fries Museum te zien is. Dit met zilver beslagen kunststuk werd door de elite in de kerk van Roordahuzum gebruikt bij bijzondere gelegenheden. In de loop der eeuwen belandde deze hoorn bij een deftige familie thuis om vervolgens uit het zicht te raken. In 2008 werd het stuk opeens aangeboden op een beurs in Parijs: "De Ottema Kinga Stichting heeft de drinkhoorn in Parijs gekocht".

De provincie Friesland telde nog niet zo lang geleden 770 kerken, waarvan het overgrote deel verschillende avondmaalsbekers zal hebben gehad. Het uitzonderlijk hoge aantal Friese kerken maakt controle lastig. In 2011 waren er 550 van deze kerken nog in gebruik, maar dit aantal daalt in hoog tempo. Voortdurend worden gebouwen gesloten.

Ook als kerken open blijven, worden de interieurs bedreigd, stelt Ten Hoeve. Steeds vaker vervangen kerkbeheerders hun oude meubelen door stapelbare stoelen. Heel praktisch, maar ook doodzonde, vindt hij. "In 2007 heeft de kerkenraad van Arum ongeveer honderd prachtige biedermeierstoelen uit 1839 van de hand gedaan". In Garijp verdwenen zelfs de meubels uit 1782. In Heeg werden de historische

tekstborden van de muren gehaald bij een modernisering.

Een vernieuwing in Stavoren deed bij Ten Hoeve helemaal de haren ten berge rijzen. In 2009 werd daar het overgrote deel van de historische grafstenen uit de kerk verwijderd. "Ze (dus de grafstenen) zijn verwerkt in de Zeedijk". Zuchtend toont Ten Hoeve foto's van de verwijderde zerken. "Kijk hier, het wapen van de Admiraliteit staat op de zerk. Protestantse gemeenten moeten bij dit soort ingrepen toestemming vragen bij het RCBB. Is een kerk een rijksmonument, dan geldt dit ook voor het interieur en zelfs voor de kunststukken. Het zilver is krachtens de bestemming niet roerend. Het hoort dus bij het monument.

Onvoldoende controle

Dat de controle hierop onvoldoende is, blijkt uit vele voorbeelden. "In 1997 werden op een antiekbeurs in Den Bosch de kroonluchters van de kerk in Balk uit 1729 te koop aangeboden, terwijl ze op de monumentenlijst stonden. Ze werden bovendien onder de waarde aan een antiquair verkocht. En zelfs wanneer wel netjes met spullen wordt omgesprongen, is de toekomst onzeker. Neem de Leeuwarder Westerkerk, die in 1991 werd verbouwd tot het huidige Theater Romein. Daarbij werd het houtsnijwerk van de zeventiende-eeuws Prinsengestoelte verwijderd. Gelukkig ligt het nog ergens in opslag, maar wat gebeurt er straks mee?

Modernisering leidt voortdurend tot lastige discussies, zo bewijst ook de gang van zaken met de middeleeuwse Dorpskerk van Huizum. De kerkelijke gemeente had het gebouw graag willen behouden. Om ouderen en gehandicapten goed toegang te verlenen, was een verbouwing nodig waarbij het historisch interieur niet kon worden gespaard. Dit stuitte op weerstand bij erfgoedliefhebbers zoals Ten Hoeve. Het kerkbestuur besloot uiteindelijk het rijksmonument dan maar af te stoten. De Stichting Alde Fryske Tsjerken ontfermde zich erover, maar de kerkelijke functie is na pakweg acht eeuwen voorgoed ten einde.

Idealisten

Die actievelingen die zich in de huidige tijd opofferen voor het kerkbeheer verdienen respect, realiseert Ten Hoeve zich: "Ik wil de kerkrentmeesters niet diskwalificeren. Zij doen veel vrijwilligerswerk en het zijn allemaal idealisten". Onderhoud van zo'n oud gebouw is lastig genoeg. Cultuurhistorie komt dan op het tweede plan: "Zij hebben andere belangen en weten niet altijd waarmee ze bezig zijn". Daarom blijft het zaak om er bovenop te zitten, vindt hij. "Indien we niet op onze tellen passen, verdwijnen in de toekomst al onze cultuurschatten naar rijke mensen in Amerika. Ik pleit voor een kenniscentrum, waar bestuurders van kerken advies kunnen krijgen". Wie als kerkbeheerder twijfelt, kan altijd raad vragen aan het RCBB van de provincie Friesland, zegt de heer Ten Hoeve.

Gelukkig zijn er altijd mensen geweest die ingrijpen als het bijna misgaat. In Tzum werd in 1968 een brandstapel gebouwd van 'oude troep'. Gelukkig wisten dorpelings nog net op tijd enkele meubelstukken te redden uit het brandhout. Dit bleken een zeventiende avondmaals-tafel en bijbehorende bank uit de oude dorpskerk te zijn. Ze pronken nu weer in het koor, zo besluit de heer Ten Hoeve.

■ Looddiefstal dak Ontmoetingskerk Geleen

Recent werden grote vochtplekken waargenomen op verschillende plaatsen in de Ontmoetingskerk in Geleen. Inspectie door de dakdekker gaf aan dat er op grote schaal lood was gestolen: ca 80 strekkende meters. De kosten van het herstel van de dakbedekking en van de vochtschade wordt geraamd op zo'n € 7.500. Gelukkig is het kerkgebouw goed verzekerd. Om herhaling te voorkomen wordt bij het herstel zoveel mogelijk loodvervanger toegepast, zo meldt de heer E. Roerdink, penningmeester van de protestantse gemeente Geleen-Beek-Urmond.

Middeleeuwse sfeer in Mariakerk Krewerd

In het Reformatorisch Dagblad van 24 oktober 2013 wordt uitgebreid aandacht besteed aan de Mariakerk van Krewerd. Het dorp Krewerd is klein, het telt nauwelijks honderd inwoners. Maar de middeleeuwse Mariakerk in het dorp is bijzonder.

De reis verloopt via een smalle weg met onverwachte bochten. In de omgeving pieken de kerktorens van de dorpjes omhoog. Achter een vijfscharige wentelploeg zakt de vette zeeklei langzaam van de schaarbladen terug op de grond. Krewerd, een dorpje in de gemeente Delfzijl op het hoge land van Groningen.

Dr. Justin Kroesen, docent kunstgeschiedenis van het christendom aan de Rijksuniversiteit Groningen (RUG), stelt dat de kerk hoort bij de top tien van mooie historische kerken in Nederland. Hij leidt belangstellenden rond tijdens een excursie georganiseerd door de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis (VNK).

Wierde

Het dorp is gebouwd op een wierde die op het hoogste punt ongeveer 1,5 meter boven de omgeving uitsteekt. Daar staat de Mariakerk uit 1280. De romanogotische kerk is een voorbeeld van de Groninger variant van deze middeleeuwse bouwkunst. Kenmerkend voor dit middeleeuwse kerkje zijn de weinige ramen en de tamelijk plumpe toren. Bijzonder ook zijn de boogversieringen in de buitenmuur. Maar misschien nog wel opvallender zijn twee laaggeplaatste raampjes. Binnen blijkt waarvoor ze dienen; ze laten licht vallen op de plaats waar vroeger het altaar stond, zodat de aanwezigen goed konden zien wat er gebeurde.

Het gedempte licht, de in ere herstelde muurschilderingen, de vele nissen, het gewelf met sluitring en rozet, de oude herenbanken met het wapen van de Ripperda's, het oksaal en het historische orgel, alles in de Mariakerk straalt een middeleeuwse sfeer uit.

Kroesen wijst op het dubbele waterbekken in het koor dat een afvoer had naar buiten. Hier wasten de priesters voor en na de mis hun handen. Voor het water was er een aparte afvoer naar het zogenaamde heiligputje op het kerkhof, zodat kruimelresten van de hostie niet vermengd zouden worden met vuil. Het oksaal, de gemetselde stenen wand die het schip van het koor scheidt, bestaat uit drie bogen. De linker en de rechter zijn dicht en de middelste geeft via een deur toegang tot het koor.

Oud orgel

Boven op het oksaal is een uit 1531 daterend orgel geplaatst. Het is het op een na oudste bespeelbare orgel van Nederland. Alleen het koororgel in de Sint-Laurenskerk te Alkmaar heeft oudere papieren. Op de panelen staat vermeld dat er in de

Monumentale geschiedenis Mariakerk

Het is de vraag waardoor een kleine kerk als de Mariakerk te Krewerd zo'n monumentaal interieur kreeg. Dr. Justin Kroesen vermoedt dat het te maken heeft met het klooster Bloemhof in Wittewierum, dat bekend is vanwege twee oude manuscripten die daar werden bewaard. De kerk zou geadopteerd zijn door de monniken en priesters die er dienst deden. Het oksaal bood een goede gelegenheid aan de kloosterlingen om zich ongezien in het koor terug te trekken.

In 1594 ging Groningen, en dus ook Krewerd, over op het protestantisme. Sinds het begin van de jaren 60 van de vorige eeuw worden er zondags geen diensten meer gehouden in de kerk. In 1968 vond een restauratie plaats en in 1983 is de kerk overgedragen aan de Stichting Oude Groninger Kerken.

jaren 1620, 1687, 1731 en 1857 vernieuwingen en reparaties hebben plaatsgehad.

Dr. J. R. Luth, als hymnoloog verbonden aan de Groningse universiteit, vertelt dat de onbekende orgelbouwer gebruik maakte van vijftiende-eeuws pijpwerk en de orgelluiken beschilderde met pijpen, zodat het instrument groter leek. Het is een van de weinige orgels in het noorden van Nederland met een midden-tonstemming. Hierdoor en door het feit dat vijf van de zeven registers origineel zijn, is het bij uitstek geschikt voor het uitvoeren van oude muziek.

In de middeleeuwen diende het orgel overigens niet voor begeleiding van de gemeentezang, maar ter afwisseling van het zingen van het koor. Luth speelt op het orgel een gedeelte uit de Winsumer Orgel-tabulatuur uit 1431. Deze oudste bewaard gebleven orgelmuziek uit Nederland is afkomstig uit het dominicanenklooster van Wilsum (Groningen). Volgens Luth geeft de Winsumer Orgel-tabulatuur een indruk van het repertoire in een dorps- of kloosterkerk: „Er werden zowel wereldlijke als geestelijke werken gespeeld, de wereldlijke vóór de dienst. Dat leverde natuurlijk weleens klachten op”, aldus het Reformatorisch Dagblad.

■ Geen verhoging bijdrage Solidariteitskas

Het Reformatorisch Dagblad van 20 november 2013 meldt dat de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) in 2014 de bijdrage van leden aan het werk van de landelijke kerk laat staan op € 5 per belijdend lid. Dat blijkt uit de begroting voor 2014 die de kleine synode van de Protestantse Kerk op 29 november behandelde.

De commissie-Veerman adviseerde de PKN enkele jaren geleden de ledenbijdrage ten behoeve van de solidariteitskas te verhogen naar € 7,50 per lid. "De afgelopen jaren hebben we deze verhoging niet uitgevoerd en gezien de reserves voor de steunverlening aan gemeenten, is afgesproken de verhoging in deze beleidsplanperiode niet uit te voeren", zo schrijven bestuur en directie aan de kleine synode. Ook de zogenoemde quotuminkomsten laat de PKN dalen, met 1,5 procent, omdat gemeenten minder inkomsten krijgen en moeilijker geld kunnen afdragen aan de landelijke kerk.

Omdat de bijdrage aan de solidariteitskas niet verhoogd wordt, moet de kerk zo'n kleine € 700.000 aan de reserves onttrekken. De Protestantse Kerk in Nederland telt in 2014 ongeveer 820.000 belijdende leden. Volgens de begroting heeft de PKN in 2014 ruim € 59 miljoen aan inkomsten. In 2013 was dit nog ruim € 62,2 miljoen. De uitgaven worden in 2014 geschat op € 62,4 miljoen, tegen € 65,3 miljoen in 2013. Het aantal formatieplaatsen van de PKN daalt van 289 in 2013 naar 276 in 2014. De zogenoemde continuïteitsreserves van de kerk blijven goed op peil.

■ Studiedagen begeleiding Liedboek

De Beraadgroep Liturgie en Kerkmuziek Friesland organiseert drie keer een studiedag over de begeleiding van verschillende liedsoorten en liedstijlen in het nieuwe Liedboek 2013. Op 11 januari jl. vond de eerste studiedag plaats in Dokkum, op zaterdag 25 januari volgt de tweede in de Kurioskerk, Julianalaan 38 te Leeuwarden en op zaterdag 8

maart is de laatste studiedag in de Zuiderkerk, R. Bockemakade 7 te Sneek.

Onder leiding van de docenten Auke de Boer en Jelle Rollema wordt gewerkt aan het verkennen van de verschillende muziekstijlen in het nieuwe Liedboek 2013 en vooral het samen oefenen van de instrumentale begeleiding van diverse soorten liederen. Deze studiedagen zijn bedoeld voor alle muzikanten die zich bezighouden met de begeleiding van de kerkzang. Deelname is gratis; u kunt zich via onderstaande gegevens aanmelden.

Het is nadrukkelijk de wens van de organisatie om het musiceren te oefenen op het eigen niveau van de organist/pianist. Er valt ook veel van elkaars talenten te leren en men hoopt dat het samen zingen en musiceren een stimulans zal zijn voor de eigen kerkmuziekpraktijk en de kerkmuziek in onze kerken. Voor nadere informatie en aanmelding: Ulbe Tjallingii, voorzitter beraadgroep: Tjallingii2@zonnet.nl, tel. 058-2573623 of 06-14859557, Auke de Boer: aukegdeboer@live.nl, tel. 0511-444540 of Jelle Rollema: j.rollema@planet.nl, tel. 0515-521261. Na aanmelding ontvangt men verdere gegevens over de dag, die gratis is en inclusief koffie/thee en lunch, aldus een persbericht van eind november 2013 van de Beraadgroep Liturgie & Kerkmuziek Fryslân.

■ Handreiking voor duurzaam kerkbeheer

Het Reformatorisch Dagblad van 29 november 2013 meldt dat om kerken te helpen bij het verduurzamen, de interkerkelijke Groene Kerkenactie een toolkit met tips en handreikingen lanceert. De toolkit werd officieel gepresenteerd op 14 december 2013 op de Groene Kerkendag in de Opstandingskerk te Houten. De handreiking Duurzaam Kerkbeheer geeft vooral kerkrentmeesters en beheerders handvatten om alles wat in en rond het kerkgebouw gebeurt zo duurzaam mogelijk te maken.

Het gaat om meer dan aanschaf van zonnepanelen en energiebesparing, benadrukt Sjoerd van Schooneveld,

projectmanager duurzaam leven van Kerk in Actie, die samen met hulporganisatie Tear de Groene Kerkenactie heeft opgezet. „Natuurlijk heeft de toolkit tips voor energiebesparing, maar je kunt als kerk op veel meer terreinen verduurzamen. Denk aan bouwmaterialen, tuinonderhoud, schoonmaakmiddelen en fairtrade koffie en thee. De toolkit geeft bijvoorbeeld ook tips voor duurzaam beleggen of grond verpachten. Waarom aan een gangbare boer verpachten als er ook een biologische boer interesse heeft voor de grond? Of stel grond beschikbaar voor de verbouw van groenten voor de plaatselijke voedselbank.“

Nu al staan er op de interkerkelijke website groenekerken.nl zes manieren om een kerk duurzamer te maken maar de toolkit graaft volgens Van Schooneveld wel twee spades dieper. „De huidige tips op de site zijn vrij algemeen. De toolkit is veel specifiek. Daar is behoefte aan. We merken dat kerkrentmeesters en diakenen best willen verduurzamen, maar het zijn geen deskundigen op dit gebied. Wat weet een kerkrentmeester van bodemwarmte? Je kunt natuurlijk zelf internet afstruinen en op websites als Milieucentraal zoeken hoe je de kerk kunt vergroenen. Dat is voor velen toch een extra drempel. Het zoekwerk hebben wij nu gedaan.“

De Groene Kerkenwebsite, waar de toolkit deel van uitmaakt, heeft bovendien een netwerk- en platformfunctie, aldus Van Schooneveld. „Een kerk is een specifiek gebouw met een eigen exploitatie. Daarom is het goed dat kerken onderling gegevens kunnen uitwisselen en kennis delen. Neem de aanschaf van zonnepanelen. Het berekenen van rendement gaat toch echt anders dan bij een woonhuis. Op de eerste Groene Kerkendag vorig jaar gaf de Nederlands gereformeerde kerk Bunschoten een presentatie over haar zonnepanelen. Een stuk of tien kerken zochten later met hen contact voor nadere informatie“.

■ "Zorgen voor den kwaden dag"

Waar we tegenwoordig "genieten van ons pensioen", had men het vroeger over "den kwaden dag". "Zorgen voor den kwaden dag" is de titel van een recent geschreven boek naar aanleiding van het overdragen van alle pensioenrechten van de predikanten uit de Protestantse Kerk in Nederland aan het pensioenfonds Zorg & Welzijn. Het boek geeft een goed beeld van de ontwikkelingen die zich op het gebied van de predikantenpensioenen hebben voorgedaan over de periode van 1925-2013. Het boek is geschreven door historica Yvonne Tanke, en is rijk voorzien van beeldmateriaal.

Kerkrentmeesters met liefde voor historische ontwikkelingen binnen het kerkrentmeesterlijke beheer kunnen in het boek genoeg interessante gegevens vinden. In de webwinkel van de Protestantse Kerk in Nederland - in de rubriek folders, brochures, boeken - treft u de met harde kaft gebonden uitgave aan. De prijs is € 4 voor afhandeling en verzending.

■ Renovatie Grote Kerk Drachten

De Grote Kerk van de protestantse gemeente Drachten wordt gerenoveerd. Het pand krijgt onder meer vloerverwarming en een nieuwe entree. Ook de zaal naast de kerk

De orgelbank

De orgelbank van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer biedt plaatselijke gemeenten de mogelijkheid hun pijporgel te koop aan te bieden. Geïnteresseerden kunnen specifieke informatie over de aangeboden orgels opvragen.

Momenteel zijn er in totaal 8 orgels in ons bestand opgenomen. Dit betreft instrumenten gebouwd door D.A. Flentrop, Slooff Orgelbouw, L.J. Kramer, Fa. Vierdag, S.F. Blank, Kaat en Tijhuis en Gebr. Van Vulpen.

Voor gedetailleerde informatie over de orgelbank kunt u contact opnemen met: Centraal Bureau VKB, tel. (078) 639 36 63, e-mail n.dejong@kerkrentmeester.nl of raadpleeg het actuele aanbod op onze website: www.kerkrentmeester.nl

Kalender voor kerkrentmeesters

Voor de colleges van kerkrentmeesters is het van belang in de komende maanden o.m. aan de volgende zaken aandacht te besteden:

Januari:

- Aandacht voor wijzigingen op het terrein van de belastingen, sociale verzekeringswetten en pensioenpremies.
- De verzekeringsportefeuille nagaan (zie de checklist in de brochure "Kerkelijke gemeente en beleidscyclus").
- Evaluatie van de risico-inventarisatie, waarover elke kerkelijke gemeente dient te beschikken.
- Betalen aandeel centrale kas.
- Registratie van de toezeggingen voor de actie Kerkbalans 2014.

Februari:

- Mededelingen in het kerkblad over de voorlopige resultaten van de actie Kerkbalans 2014.
- Bespreken van deze resultaten in het college van kerkrentmeesters.
- Inventarisatie van de opmerkingen van de Kerkbalanslopers en deze, indien dit noodzakelijk mocht zijn (b.v. opmerkingen van pastorale aard), doorgeven aan de overige leden van de kerkenraad.
- Aanvraag voor subsidie BRIM indienen vanaf 1 februari tot en met 31 maart
- Betalen aandeel centrale kas.
- Betalen kwartaalnota aan pensioenfonds.
- Rappelleren van gemeenteleden die hun toezegging van een bijdrage voor de betreffende termijn, indien die verstreken is, nog niet hebben betaald.

wordt gerestaureerd. De kosten bedragen € 640.000. Om geld in te zamelen verkopen leden van de gemeente iedere zaterdag diverse producten. Op dit moment is er € 310.000 voor de restauratie beschikbaar. In 2010 werd de stichting Vrienden van de Grote Kerk

te Drachten opgericht voor de instandhouding van dit monumentale gebouw, aldus het Reformatorisch Dagblad van 28 november 2013.

Onderscheidingen van de VKB

GOUD MET BRILJANT

toegekend aan:

Jan Cornelis Noordijk, Almelo,
50 jaar organist

J. C. Noordijk, Almelo

Anton Kiel, Haarlem,
51 jaar organist/cantor

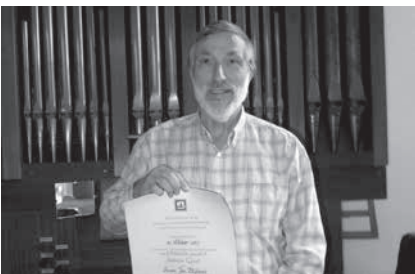

A. Kiel, Haarlem

GOUD

toegekend aan:

Simon Jan Blijleven, Amsterdam
Zuidoost, 40 jaar organist

S. J. Blijleven, Amsterdam Zuidoost

H. van Oosten, Leiden

Hendrik van Oosten, Leiden,
40 jaar diverse functies

ZILVER

toegekend aan:

Hermannus Dekkers, Daarle,
25 jaar organist

H. Dekkers, Daarle

Jan Ellens, Kommerzijl, 25 jaar koster

J. Ellens, Kommerzijl

BRONS

toegekend aan:

Josephus Petrus Maria van den
Bosch, Wijchen-Leur-Batenburg,
12½ jaar beheerder kerkgebouw

J. P. M. van den Bosch, Wijchen-Leur-Batenburg

Mathijs Arie Kruijthoff, Wijchen-
Leur-Batenburg, 13 jaar leden-
administratie

M. A. Kruijthoff, Wijchen-Leur-Batenburg

Klaas Meijer, Eindhoven, 8 jaar
voorzitter college van kerkrent-
meesters

K. Meijer, Eindhoven

■ 300 vrijwilligers bouwen kerk in 30 uur

Het Friesch Dagblad van 8 november 2013 meldt dat zo'n driehonderd vrijwilligers in dertig uur tijd een kerk hebben gebouwd voor een pinkstergemeente in Yukon in de Amerikaanse staat Oklahoma. De Landmark United Pentecostal Church in Yukon had een groter kerkgebouw nodig wegens de groei van het aantal leden. Voor de zondag was de kerk opgeleverd compleet met geluidssysteem, verwarming en zalen voor andere activiteiten zoals de zondagsschool.

De kerk kwam in aanmerking voor het project Church in a Day (CIAD) van de missionaire organisatie North American Missions (NAM). Deze instelling laat in korte tijd kerkgebouwen verrijzen voor gemeentes-tichtingsprojecten en andere kerkelijke pioniersplekken in stadswijken waar nog nauwelijks een kerkgebouw is.

Gespecialiseerd in **restauratie** en **onderhoud** van uw **kerkgebouw**

Kijk voor referenties en meer info op www.denhoed.nl

■ RESTAURATIE ■ ONDERHOUD ■ NIEUWBOUW

NIEUWBOUW
RESTAURATIE
ONDERHOUD

Platinalaan 10
5234 GH 's-Hertogenbosch
Tel 073 641 29 51
Fax 073 642 50 55
www.pelsenvanleeuwen.nl
info@pelsenvanleeuwen.nl

ORGELBOUWERS SINDS 1903

ins
ur
klepel
klokken
minuten
wijzerpl
betrouw
renovatie
onderhoud
luidklokken
klokken spelen
torenuurwerk
adv

Nabben
klokken service

Velhorstweide 18
5709 MJ Helmond
Tel: +31 (0)6 55330003
web: www.klokkenservice.nl
e-mail: info@klokkenservice.nl

PARTNER VOOR UW:
LUIDKLOKKEN WIJZERPLATEN
TORENUURWERKEN KLOKKENSPELEN
VERGULDWERKEN ONDERHOUD EN ADVIES

Betrokken en Betrouwbaar

VELLEMA TORENUURWERKEN

Vellema Torenuurwerken is al meer dan zestig jaar gespecialiseerd in reparatie, restauratie en periodiek onderhoud van (monumentale) torenuurwerken en klokken. Vellema combineert kennis en respect voor historische- en monumentale waarde met de vele mogelijkheden van toepassing van eigentijdse (automatiserings)technieken.

Kijk op onze website voor meer informatie of bel ons voor een vrijblijvende afspraak: **0518 43 22 99**.

VELLEMA
TORENUURWERKEN

VELLEMA. PASSIE VOOR MENS EN TECHNIEK.

VELLEMA TORENUURWERKEN - GRIENEDYK 48 - HALLUM - WWW.VELLEMA.NL

dekkerdrukwerken

hortensiastraat 10, 8903 JN leeuwarden
telefoon: (058) 233 00 00 www.dekkerdrukwerken.nl
u kunt nu ook via onze website bestellen, zie "webdrukkerij"

VOORDELIGE COLLECTEBONNEN

1,00	1,25	1,50	2,00	2,50	5,00
1,00	COLLECTEBONNEN				5,00

Adviesbureau Kerkfusies

Notarieel jurist met veel ervaring, adviseert en begeleidt plaatselijke kerken in het notariële traject van vereniging (fusie) tot en met de notariële akte.

Info: mr. M.J. van Vliet-de Vos,
T: 071-5210272, 0625 020 352,
E: info@advieskerkfusies.nl,
www.advieskerkfusies.nl

De kracht in vellen offset.

Roto Smeets

Roto Smeets Grafiservices Grafiservices

Een bedrijf dat vecht voor de successen van zijn klanten. Of het nu gaat om vellen offset, pre-media, nabewerking, pre-distributie of distributie... Superstrong, sharp, safe & fast.

T 030 - 282 28 22
T 040 - 250 50 00
www.rsgrafiservices.nl

Het bestuur, de directie en het personeel van KKA, KKG en KKG adviseurs wensen u een

voorspoedig nieuwjaar

Wij danken u hartelijk voor het vertrouwen dat u in het achterliggende jaar in ons gesteld hebt.

In 2013 mochten onze stichtingen voor **671** kerken en instellingen de salarisadministratie verzorgen. Voor **433** kerken en instellingen mochten wij de financiële administratie op orde houden en voor **492** kerken en instellingen voerden wij het beheer en incidentele opdrachten betreffende onroerend goed uit.

Daarnaast hebben wij onlangs tijdens een jubileumsymposium mogen gedenken dat KKG **65** jaar bestaat.

Wij zijn dankbaar dat wij als stichtingen terug kunnen zien op een goed jaar.

Namens het bestuur, de directie en de 51 medewerk(st)ers,

Ir. A. Mosterd, voorzitter bestuur van KKA, KKG en KKG adviseurs

H. Wobben, algemeen directeur van KKA, KKG en KKG adviseurs

Donatus

het vertrouwde verzekeringsloket van A tot Z

Voor kerken en kerkelijke gebouwen heeft Donatus een aantal specifieke verzekeringsproducten ontwikkeld. Ook voor kerkelijke werkers in loondienst en kerkelijke vrijwilligers heeft Donatus verzekeringen op maat. Bijvoorbeeld:

- † aansprakelijkheid en rechtsbijstand
- † auto/verkeersschade
- † CAR-verzekering
- † inboedel/inventaris
- † kerkgebouwen, pastorieën en woonhuizen
- † kostbaarheden
- † milieuschade
- † monumenten
- † ongevallen vrijwilligers
- † orgels
- † verenigingsgebouwen
- † ziekengeld (loondoorbetaling bij ziekte)
- † ziektekosten/zorgverzekering

Graag informeren wij u nader. Bel ons gerust voor een informatiefolder of een afspraak. Ook kunt u via onze website vrijblijvend een offerte aanvragen.

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

VERENIGING VOOR
KERKRENTMEESTERLIJK
BEHEER IN DE PKN

BELANGENBEHARTIGING • DIENSTVERLENING • KENNIS INSTITUUT

De Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer is de organisatie van beheerders in de Protestantse Kerk in Nederland. De VKB zorgt voor de belangenbehartiging en de dienstverlening voor haar leden.

Daarnaast is de Vereniging een kennisinstituut ten dienste van kerkrentmeesters en alle andere beheerders in de Kerk. De VKB beschikt daartoe over veel kennis en ervaring op het gebied van geldwerving, gebouwen en monumenten, beheer van begraafplaatsen, verzekeringen, enz.

De VKB weet wat er speelt in de kerk en in de wereld daar omheen. Zij weet wat kerkelijke gemeenten nodig hebben en zoekt daar betaalbare oplossingen voor. Protestantse gemeenten, Hervormde gemeenten, Gereformeerde kerken en Evangelisch-Lutherse gemeenten, maar ook externe relaties die binnen de doelstellingen van de Vereniging vallen, kunnen gebruik maken van de volgende diensten van de VKB:

- **MAATWERK IN VERZEKERINGEN:**
nu al ruim 6000 verzekeringen, ondergebracht bij Marsh/Mercer, voor WA, bestuurdersaansprakelijkheid, rechtsbijstand, ongevallen, fraude en beroving, vervanging van predikanten, zorg en inkomen, inkomensverzekeringen onder op maat gemaakte polisvoorwaarden en tegen uiterst scherpe premies.
- **STEUN BIJ GELDWERFING:**
al het materiaal voor de actie Kerkbalans (Nieuwe Stijl), eigen folders en brochures voor uw gemeente, advies voor de plaatselijke geldwerving.
- **ADVIEZEN VOOR BEHEERDERS:**
over kerktorens, orgels en kerkverwarming, belastingwetgeving en beheer van kerkelijke begraafplaatsen.
- **PUBLICATIES:**
handleiding voor kerkrentmeesters, modellen voor plaatselijke regelingen, overeenkomsten en tarieven.
- **ONDSCHIEDINGEN VOOR VRIJWILLIGERS:**
draaginsignes, legplaquettes en speldjes bij jubilea van kerkelijke medewerkers.

VKB - IN DIENST VAN DE KERK

Centraal Bureau Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer
in de Protestantse Kerk in Nederland
Nicolaas Maessingel 271D, 3311 KS Dordrecht
Postadres: Postbus 176, 3300 AD Dordrecht.
Telefoon: 078 - 639 36 66, Fax: 078 - 631 59 49
E mail: info@kerkrentmeester.nl
Website : www.kerkrentmeester.nl

